



JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Anna Klevbo

Torpedo actions - går det att undvika Europas träskmarker?

LAGM01 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Michael Bogdan

Termin för examen: Period 1 HT2015

Innehåll

1	INLEDNING	7
1.1	Bakgrund	7
1.2	Syfte och teoretisk utgångspunkt	8
1.3	Frågeställningar	9
1.4	Metod	10
1.5	Material	11
1.6	Avgränsningar	12
1.7	Disposition	13
2	INTERNATIONELL PRIVATRÄTTERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	
3	HISTORISK BAKGRUND TILL BRYSSEL I-FÖRORDNINGEN	15
3.1	Brysselkonventionen	15
3.2	Luganokonventionen	16
3.3	Bryssel I-förordningen nr 44/2001	17
4	2001 ÅRS BRYSSEL I-FÖRORDNING	18
4.1	Artikel 2	18
4.1.1	Hemvist	19
4.2	Alternativa behörighetsgrunder	20
4.2.1	Uppfyllelseorten	21
4.2.2	Negativ fastställsetalan	21
4.2.3	Restriktiv tolkning av behörighet	22
4.3	Exklusiv behörighet	22
4.4	Artikel 27 Litispendens	23
4.4.1	Samma sak	24
4.5	Erkännande av domar	25
5	EUROPEISKA KONVENTIONEN ANGÅENDE SKYDD FÖR DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA OCH DE GRUNDLÄGGANDE FRIHETERNA	ERROR!
	BOOKMARK NOT DEFINED.	
5.1	Allmänt	27
5.2	Artikel 6	27

5.3	EU:s anslutande till konventionen	28
6	VAD ÄR EN "TORPEDO ACTION"?	29
6.1	Medvetet utnyttjande av litispendensreglerna	29
6.2	Patent	29
6.3	Varför medelhavsländerna?	31
7	RÄTTSFALL	32
7.1	Overseas Union Insurance v. New Hampshire Insurance C-351/89	32
7.2	Gasser v. MISAT C-116/02	33
7.2.1	Generaladvokat Legers förslag till avgörande	35
7.3	Weber vs. Weber C-438/12	36
7.4	Cartier vs. Ziegler C-1/13	38
7.5	Turner vs. Grovit C-159/02	39
8	HUR KAN PARTER IDAG UNDVIKA TORPEDO ACTIONS?	41
8.1	Vitesklausul	41
8.2	Väck talan först	41
9	2012 ÅRS BRYSSEL I-FÖRORDNING	42
9.1	Bakgrund	42
9.2	Lagstiftningen	43
9.2.1	Avtal om domstols behörighet artikel 25-26	43
9.2.2	Litispendens artikel 29-34	43
10	REAKTIONER PÅ DEN NYA FÖRORDNINGEN	45
10.1	Oklarheter kring tiden när processen startar	45
10.2	Motsägande klausuler eller hybridklausuler	45
10.3	Vad krävs för att domstolen ska vilandeförklara målet?	46
10.4	Väcka talan vid behörig domstol	46
10.5	Giltigheten av prorogationsklausulen	46
10.6	Luganokonventionen	47
10.7	Utökning av befogenheterna enligt artikel 29	47
11	ANALYS	48

11.1	Vad är en torpedo action?	48
11.2	Hur ser relevant lagstiftning ut?	48
11.3	Hur kunde parterna undvika att råka ut för en torpedo action vid tillämpning av 2001 års Bryssel I-förordning?	49
11.4	Kommer problemen med Torpedo Actions lösas i och med den nya Bryssel I-förordningen?	49
12	AVSLUTANDE SAMMANFATTNING	55
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	57
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	60

Summary

The basis for the Brussels I-Regulation is the recognition and enforcement of judgments within the European Union. The Brussels I-regulation¹ is the basis for jurisdiction when there is a conflict of laws between parties from different member states. On occasion, it's possible that more than one court can have jurisdiction, however, there can only be one process going on at the same time regarding the same issue and with the same parties within EU. This is called *lis alibi pendens*. The rule states that the court secondly seized must stay its proceedings until the first seized court has declared it didn't have jurisdiction. The court first seized must examine if it has jurisdiction, even if it is obvious that it hasn't.

This regulation has enabled parties with malicious intent to abuse the legislation for its own gain. A party that normally would have been the defendant can, when threatened with a lawsuit, quickly start proceedings at a favorable court where they ask the court to determine that they have done no wrong. This claim can be made at a court with abnormally long processing time, sometimes more than a year, until the court can reach a decision on its jurisdiction. During this time, the party that normally would have been the plaintiff is unable to process its claim to assert their rights. The abuse of the *lis alibi pendens* rule has become known as a “torpedo action”.

Torpedo actions have been especially obvious in situations where the parties, in case of a dispute, have agreed upon an applicable court in a prorogation clause. The Brussels I-Regulation states that the chosen court shall have exclusive jurisdiction. Yet in the case C-116/02 “Gasser” the European Court of Justice found that the court secondly seized must stay its proceedings until the court first seized has decided on its jurisdiction regardless of the existence of a prorogation clause. In that case, the court also found that abnormally long processing times don't influence the application of the rules regarding *lis alibi pendens*. This judgment has been discussed and even criticized. This ruling is also one of the reasons for the changes that have been made to the new Brussels I-Regulation² that was adopted in 2012. The legislation has changed so that, in case of a prorogation clause, the designated court doesn't have to stay its proceedings if another court first has been seized. In these cases all courts that have not been chosen by the parties must stay its proceedings until the designated court has decided on its jurisdiction.

¹ Council Regulation (EC) No. 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters and the updated version Regulation (EU) No. 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters.

² Regulation (EU) No. 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgements in civil and commercial matters.

In this thesis the problems of the old legislation regarding *lis alibi pendens* will be presented and later compared to the new legislation. The two regulations, the original and the new, will then be analyzed to answer the thesis main question; will the problems with torpedo actions be solved as a result of the new Brussels I-Regulation?

The conclusion of this thesis is that the problems regarding the abuse of the *lis alibi pendens* rules will decrease as a result of the new rules, however, the problem with torpedo actions is not yet solved. The regulation has resulted in new questions being raised regarding the application of the new rules. One particular problem is how hybrid clauses will be regarded. The new regulation has only focused on the situations where the parties have agreed upon applicable court. In situations where this is not the case, no difference has been made as to the application of the *lis alibi pendens* rules. For example, in situations where the dispute regards indemnity liability, the parties are still not protected against torpedoes. In cases that fall outside the application of the new regulation, the parties only have the possibility of protecting themselves against a torpedo by suing first or agreeing upon applicable tort. This would result in a fine if a party breaks against the agreed-upon clause.

Sammanfattning

Bryssel I-förordningen³ bygger på erkännande och verkställighet inom EU. Bryssel I-förordningen innehåller även regler enligt vilka domsrätt bestäms när parter från olika medlemsstater tvistar. I förordningen kan en domstol vara behörig på flera olika grunder. Det innebär att flera domstolar formellt sett kan vara behöriga att avgöra en tvist. En grundstomme i förordningen är därför bestämmelserna om litispens som innebär att endast en process rörande samma sak med samma parter får pågå samtidigt inom ramen för EU-samarbetet. Varje domstol måste pröva sin behörighet även om det är uppenbart att domstolen inte är behörig att avgöra tvisten.

Detta har öppnat upp en möjlighet för parter som vill använda ojusta processtaktiker att missbruka lagstiftningen. En part som normalt sett skulle ha blivit svarande i en process väcker vid hot om stämning från motparten snabbt talan vid en för parten fördelaktig domstol med yrkande om att domstolen ska fastställa att han eller hon inte har begått något fel, en så kallad negativ fastställsetalan. Talan väcks i dessa situationer ofta vid en domstol med mycket långa handläggningstider där det kan ta över ett år innan domstolen fattat beslut om sin behörighet. Parten som normalt sett hade varit käranden är då förhindrad att processa målet vid annan domstol för att hävda sin rätt. Detta missbruk av litispensreglerna kallas för en ”torpedo action”.

Missbruket har varit speciellt tydligt i fall där avtal om val av domstol, så kallade prorogationsklausuler, har funnits. Förordningen anger att den domstol som parterna har avtalat om ska vara exklusivt behörig. I målet C-116/02 ”Gasser” slog domstolen fast att den domstol vid vilken talan väckts senare måste vilandeförklara målet till dess att den första domstolen fattat beslut om sin behörighet. Detta trots eventuell förekomst av prorogationsklausul och oavsett hur lång handläggningstiden vid den domstol vid vilken talan först väckts är. Domen har blivit mycket diskuterad och även kritiserad.

Gasser-domen låg till grund till de förändringar som gjordes i den nya Bryssel I-förordningen⁴ som antogs 2012. I den nya förordningen har litispensreglerna förändrats för att ge den domstol som parterna har avtalat om företräde vid situation av litispens. I dessa situationer ska den domstol vid vilken talan först väckts låta målet vilandeförklaras till dess den avtalade domstolen har beslutat om sin behörighet.

³ Rådets förordning (EG) nr. 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område samt den uppdaterade versionen Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

I uppsatsen kommer problematiken och regelverket kring litispendens presenteras för att sedan jämföras med de nya reglerna i 2012 års Bryssel I-förordning. De två regelverken kommer sedan att analyseras där frågan om problematiken kring torpedo actions har lösts i och med den nya förordningen besvaras.

Slutsatsen av uppsatsen är att de nya reglerna kommer att innebära en minskning av missbruket av litispendensreglerna. Men problemen med torpedo actions ännu inte lösta. Dels finns frågetecken kring hur den nya förordningen kommer tillämpas, problemen angående hybridklausuler är då framförallt av vikt, dels så är endast en del av problematiken löst. Den nya förordningen har fokuserat på missbruk av litispendensreglerna i de situationer då en prorogationsklausul har funnits. Den nya förordningen behandlar inte situationer utanför avtalsförhållanden, som när talan baseras på en utomobligatorisk skada. I de fall som inte regleras i den nya förordningen har parterna fortfarande endast de skyddsmöjligheter som fanns vid tillämpningen av den ursprungliga förordningen, det vill säga att stämna först eller att vid vite avtala om behörig domstol.

Förord

Att bli jurist har varit min dröm sedan jag var tolv år gammal. Då hade nämligen min klass en skoluppgift som gick ut på att åtala President Truman för att han hade fällt atombomberna på Hiroshima och Nagasaki. Jag fick då rollen som åklagare och efter det var jag fast. Jag visste att det var juridik som jag skulle jobba med. Jag vill därför tacka *Madam Froidcoeur* för inspirationen och för att du väckte drömmen om att bli jurist hos mig.

Uppsatsskrivandet visade sig vara mer av en utmaning än vad jag hade trott. Nu är den dock klar och så är mina drygt 5 år i Lund. Tiden här har varit fantastisk och jag tar med mig många minnen och vänner. Det är många som har funnits med mig under uppsatsskrivandet och som förtjänar ett tack. Under uppsatsskrivandet så har min familj och min kära sambo Erik varit mina klippor som stått ut med alla de tillfällen jag inte har trott att jag kommer klara det här och allmänt stöttat mig under hösten. De har även hjälpt mig med genomläsning av uppsatsen och kommit med kloka synpunkter. Tack! Tack även till mina kära vänner för alla peppande samtal och roliga stunder som gjort att man har kunnat släppa uppsatsen ett tag. Tack även till Stephen Fry som har läst in Harry Potter-böckerna och till J.K. Rowling för att hon skrev dem. Till dessa ljudböcker har uppsatsen skrivits.

Jag vill slutligen tacka Professor Michael Bogdan för goda råd och genomläsning av uppsatsen!

Saltsjöbaden, januari 2016

Anna Klevbo

”It is impossible to live without failing at something, unless you live so cautiously that you might as well not have lived at all - in which case you fail by default.”

J.K. Rowling

Förkortningar

EG	Europeiska gemenskapen, blev 2009 EU
EFTA	Europeiska frihetssammanslutningen
Europakonventionen	Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
EU	Europeiska unionen
EU-domstolen	Europeiska unionens domstol
Europadomstolen	Europeiska domstolen om de mänskliga rättigheterna
FEU	Fördraget om Europeiska unionen
FEUF	Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
JT	Juridisk Tidskrift
NJA	Nytt juridiskt arkiv, avd. I
Prop.	Proposition
RB	Rättegångsbalken
REU	Rättsfallssamlingens allmänna del
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Om ett företag sluter ett avtal med ett annat företag i ett annat land och tvist sedan uppstår som ett resultat av avtalet, hur vet man då *vilket lands lag* som ska vara tillämplig på tvisten och hur vet man *var man kan stämma* den andra parten? De två frågorna hör ofta till grundproblemet när det kommer till internationell privaträtt.

Bryssel I-förordningen och Romförordningarna har fungerat som ett hjälpmedel för medlemsstater samt tvistande parter och har varit en stor framgång. Även om parter fortfarande tvistar om lagval och domsrätt i sina tvister har fördragen, i kombination med avgöranden från EU-domstolen, gjort rättsläget betydligt mer lättöverskådligt och tydligare.

Det finns dock frågeställningar inom området som är problematiska. Ett av dessa är problematiken kring missbruk av litispensreglerna. Vid tillämpning av Bryssel I-förordningen kan nämligen flera domstolar vara behöriga att avgöra en tvist. Trots att flera domstolar kan vara behöriga får dock endast en process kring samma rättsförhållande pågå inom EU-området. Detta kan leda till att talan väcks vid en domstol som inte nödvändigtvis är den som är mest lämplig. Den part som har blivit stämnd kan då inte i sin tur väcka talan vid den domstol som har starkast behörighet att avgöra tvisten. Om talan om samma sak ändå väcks vid en annan domstol ska den domstol där talan väckts sist vilandeförklara målet till dess att den första domstolen har förklarat sig behörig eller ej.

Problematiken kring litispensreglerna kan missbrukas av parter som vill sakta ner, obstruera eller kanske helt stoppa en process. Det förekommer att en part i en tvist ger in en stämningsansökan till en domstol i ett land som kanske inte alls har några beröringspunkter med tvisten. Traditionellt sett har sådana omotiverade stämningsansökningar skickats till domstolar i Italien, där det kan ta över ett år för domstolen att förklara sig icke behörig att pröva talan. Under denna tid har parterna lagt ner pengar på bland annat advokater. Det kan leda till att en ekonomiskt svagare part efter den initiala processen inte har råd att processa i det land som är behörigt att avgöra tvisten. Det förfarande som ovan beskrivits kallas för torpedo action.⁵ Situationen kan leda till att en part som normalt hade nått framgång i en tvist och kanske fått ekonomisk kompensation blir utan eller att en svagare part accepterar en ofördelaktig förlikning endast för att bli av och klar med processen.

⁵ Torpedo actions är alltså det fenomen där en part medvetet väcker talan vid en domstol, som inte nödvändigtvis är behörig att avgöra den tvist som uppstått, i syfte att fördröja en process och få ett bättre förhandlingsläge. Fenomenet kan i uppsatsen även benämnas som "torpeder".

För att försöka undvika problemen kring torpedo actions brukar parter oftast avtala om vid vilken domstol⁶ en framtida tvist ska avgöras av, eller om skiljeförfarande ska användas. Sådana klausuler, så kallade prorogations- eller skiljeklausuler, ska enligt Bryssel I-förordningen ha företräde. Trots prorogationsklausul kan en talan ändå väckas vid en annan domstol. I en sådan situation gäller fortfarande reglerna om litispensens och även om parterna har avtalat om behörig domstol kan en part inte väcka talan vid den korrekta domstolen förrän den första låtit vilandeförklara målet.

Under 2012 röstades en ny Bryssel I-förordning igenom av EU parlamentet. En av de stora skillnaderna i den nya förordningen är att i fall där prorogationsavtal har slutits kan talan väckas vid den domstolen som avtalats oavsett om talan har väckts vid en annan domstol eller ej.

I denna uppsats kommer problematiken kring torpedo actions belysas och diskuteras.

1.2 Syfte och teoretisk utgångspunkt

Det huvudsakliga syftet med uppsatsen är att undersöka hur den nya Bryssel I-förordningen har förändrat rättsläget kring litispensens och mer specifikt typsituationen torpedo actions. Problemen med missbrukandet av reglerna avseende litispensens har haft en stor påverkan på parternas möjlighet att på ett effektivt sätt föra processer vid gränsöverskridande tvister. Problemet har inverkan på rättssäkerhet och rättsekonomiska faktorer. Idag är det vanligt för parter att göra transaktioner över landsgränser och effektiva rättsmedel om tvist uppstår som ett resultat av transaktionerna är därför viktiga.

Europeiska kommissionen hörsammade sakkunnigas rop på hjälp när det gällde problemen med litispensensreglerna och kommissionen har försökt avhjälpa problemen i den nya förordningen. EU hoppas och anser att de har löst några av de största problemen som fanns kring 2001 års Bryssel I-förordning. Det har förekommit allvarligt missbruk av litispensensreglerna och det är därför viktigt att undersöka om den nya förordningen på ett tillfredsställande sätt har löst problemen kring litispensens eller om problem fortfarande kvarstår.

Uppsatsen har utgått från att effektiva processer främjar ekonomisk effektivitet vilket är något att eftersträva. Antagandet är att frivilliga transaktioner ökar nyttan och välbefindandet i samhället.⁷ Torpedo actions kan anses vara en *transaktionskostnad*. En transaktionskostnad är kostnaden för att få till stånd en transaktion. Transaktionskostnader kan delas upp i tre grupper: kostnaden för *kontakt*, kostnaden för *kontrakt* och kostnaden för *kontroll*.⁸ En torpedo action ökar transaktionskostnaden inom kategorin hänförlig till *kontroll* vilket syftar på kostnaderna en part har för att få

⁶ Eller skiljedomstol.

⁷ Dahlman m.fl., 2013, s. 77.

⁸ Dahlman m.fl., 2013, s. 85.

igenom sina rättigheter enligt ett ingånget kontrakt. En torpedo action genom missbruk av litispensreglerna riskerar att leda till höga kostnader för inblandade parter alternativt ofördelaktiga förlikningar. Om risken för transaktionskostnader är hög eller om stor sannolikhet för transaktionskostnader föreligger kan det leda till att frivilliga transaktioner inte kommer till stånd och därmed minskar välfärden i samhället.⁹

Torpedo actions kan även betraktas som *externa kostnader* i utomobligatoriska fall, som vid patent- eller skadeståndstvister. En extern kostnad är en kostnad som inte behöver bäras av den part som exempelvis driver en verksamhet. Ett antagande inom rättsekonomin är att alla alltid strävar efter att maximera sitt egna välstånd. Tyvärr innebär det inte alltid att samhällets sammanlagda välfärd ökar.¹⁰ Vid patentintrång kan en part göra intrång i någon annans patent och tjäna mycket pengar. För intrångsmakaren maximeras välståndet genom agerandet. Om patentägaren då måste väcka talan eller hamna i en process för att få rätt till sina immateriella rättigheter så har kostnader plötsligt hamnat på den parten. Vid torpedo actions hamnar externa kostnader på den part som råkar ut för torpeden samt på samhället i stort när tid och pengar tas från den domstol där talan omotiverat väckts. Externa kostnader innebär även det en minskning av den sammanlagda välfärden i samhället.

En effektiv transaktion torde vara en transaktion där båda parter gynnas, transaktionskostnaderna är låga och inte bidrar till några externa kostnader. Mot bakgrund härav har utgångspunkten i uppsatsen varit att torpedo actions är något att motverka.

1.3 Frågeställningar

Uppsatsens huvudfråga är att besvara om den nya Bryssel I-förordningen på ett tillfredsställande sätt löser problemen med missbrukande av litispensreglerna och torpedo actions?

Utöver denna huvudfråga kommer även följande tre delfrågor att besvaras:

- Vad är en torpedo action?
- Hur ser relevant lagstiftningen kring litispens ut i 2001 års Bryssel I-förordning respektive 2012 års Bryssel I-förordning?
- Vilka åtgärder kunde parter vidta för att undvika en torpedo action i relation till 2001 års Bryssel I-förordning?

⁹ Dahlman m.fl., 2013, s. 87.

¹⁰ Dahlman m.fl., 2013, s. 115.

1.4 Metod

Uppsatsen präglas av en EU-rättslig metod. EU-rätten är, på samma sätt som den svenska rätten, uppbyggd av olika rättskällor som har olika vikt. EU-rättens ska tolkas med bakgrund av sitt syfte. Syftet är att säkra fred och demokratisk utveckling i Europa samt att stärka konkurrenskraften på världsmarknaden. De rättskällor som beaktas vid tolkning av EU-rätten är:

- Primärrätt- de grundläggande fördragen¹¹
- EU:s stadga om grundläggande rättigheter
- Allmänna rättsprinciper
- Avtal som unionen ingått med tredje land eller organisation
- Bindande och icke bindande sekundärrätt
- EU-domstolens och tribunalens rättspraxis
- Förarbeten
- Generaladvokaternas förslag till avgörande
- Doktrin
- Ekonomiska teorier¹²

Rättskällorna ovan är presenterade i inbördes fallande ordning baserat på den vikt som de har i fråga av tolkning av EU:s rättsakter.

I denna uppsats kommer fokus att ligga på analys av sekundärrätten, till vilken Bryssel I-förordningen tillhör. Vid tolkning av EU:s rättsakter så är den språkliga tolkningen av stor vikt och vid tolkning utgår man nästan alltid från rättsaktens ordalydelse.¹³ Lagtexten kommer därför att presenteras. Det viktigaste verktyget i EU-rätten när rättsläget inte är helt klart är praxis från framförallt EU-domstolen. Vid tolkning av artiklar faller domstolarna nästan alltid tillbaka på praxis för att veta hur en viss artikel ska tolkas. Praxis kommer därför ha stort utrymme i uppsatsen.

Av artikel 6(3) FEU framgår också att unionen skall respektera ”*de grundläggande rättigheterna, såsom de garanteras i Europakonventionen och såsom de följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella principer*”. Hänvisningar till Europakonventionen ges i EU-domstolens domar och relevanta delar av den kommer därför att presenteras i uppsatsen.

I Sverige har förarbeten en självklar ställning bland rättskällorna och anses som en viktig del i tolkningen av rätten. I EU-rätten har förarbetena varit betydligt mer omtvistade. I vart fall tidigare ansågs det att EU-rätten i

¹¹ T.ex. FEU, FEUF.

¹² Hettne, Otken Eriksson, 2011, s. 40.

¹³ Lehrberg, 2014, s. 146-147.

princip saknade förarbeten. På senare tid har EU arbetat för att öka offentligheten och förarbeten har därför börjat publiceras i vit- eller grönböcker. Dess betydelse kan därför idag inte längre anses vara obetydlig.¹⁴

Uppsatsen präglas även av en rättshistorisk metod där lagstiftningens syfte och historia diskuteras. Bryssel I-förordningens framväxt kommer alltså utredas. I uppsatsen används metoden för att läsaren ska få en djupare förståelse för lagstiftningen. Det hela kombineras med den komparativa metoden där den ursprungliga Bryssel I-förordningen jämförs med den nya Bryssel I-förordningen. De två versionerna av förordningen kommer att jämföras för att kunna besvara uppsatsens frågeställningar om huruvida de problem som har funnits kring litispændens i Brysselkonventionen samt 2001 års Bryssel I-förordning har lösts i och med den nya lagstiftningen.

1.5 Material

Uppsatsen är i det stora hela en analys av sekundärrätten och materialet som används i uppsatsen utgörs därför huvudsakligen av EU-rättens rättskällor. Kapitel 2-6 samt 7-8, baseras på lagstiftningen i sig samt litteratur. För att förklara lagstiftningen refereras relevanta avgöranden från EU-domstolen. Litteraturen som använts är bland annat Lennart Pålssons och Michael Hellners bok Bryssel I-förordningen jämte Bryssel- och Luganokonventionerna. Boken har använts för att få vidare information om artiklarna i Bryssel I-förordningen. Pålsson var en erkänd professor i internationell rätt och har stor tyngd i diskussioner inom området.

I uppsatsen refereras även relevanta rättsfall. De rättsfall som utförligt undersöks i kapitel 7 har valts för att de har utvecklat och förklarat rättsläget kring litispændens. Som ovan nämnts har EU-domstolens praxis en viktig plats bland EU-rättens rättskällor och dessa avgöranden har på olika sätt varit av betydelse för problematiken kring litispændens. Fallet Turner, C-159/02, berör inte specifikt litispændens men rättsfrågan i målet är ändå av vikt för uppsatsen eftersom avgörandet berör alternativa lösningar av problemet med litispændens.

Att hitta specifik information som beskriver torpedo actions har visat sig vara en större utmaning än väntat. Termen torpedo action myntades av den italienska advokaten Mario Franzosi år 1997.¹⁵ Informationen kring torpedo actions och förfarandet som det bygger på behandlas i litteratur mer i relation till litispændensreglerna, varifrån informationen i uppsatsen kommer ifrån.

¹⁴ Hettne, Otken Eriksson, 2011, s. 113-114.

¹⁵ Worldwide Patent Litigation and the Italian Torpedo, 19 European Intellectual Property Review 382, 1997.

När reaktioner till den nya förordningen presenteras, är materialet som använts till sin natur i viss mån subjektivt. I kapitlet presenteras åsikter som kommer från bland annat advokatbyråer. Advokatbyråerna är aktörer på marknaden och kommer att påverkas av den nya lagstiftningen. Det är därför viktigt att komma ihåg att dessa källor kan ha bakomliggande skäl som påverkar deras åsikter.

Eftersom den nya förordningen trädde i kraft i januari 2015 finns inte heller mycket skrivet om den än och problem kring den har inte ännu kunnat uppdagas, till exempel genom hänskjutande av frågor till EU-domstolen. De problem som diskuteras kring den nya förordningen bygger därmed på spekulationer och prognoser om hur rättsläget i framtiden kommer se ut.

1.6 Avgränsningar

Uppsatsens fokus är Bryssel I-förordningen och tillämpningen av den. Bryssel I-förordningen är ett avtal som är bindande för alla medlemsstater och som nationella domstolar är bundna att tillämpa när internationella tvister med parter från medlemsområdet är involverade. Fokus ligger därmed på EU-medlemsstaternas relation till varandra. I uppsatsen kommer endast relevant lagstiftning att behandlas.

Nära relaterat till litispendensreglerna är reglerna om att vid mål med nära samband som prövas vid olika medlemsstater så *får* domstolarna utom den vid vilken talan väcktes först låta handläggningen av målet vilandeförklaras, även kallat konnexitet.¹⁶ Detta kan vara fallet när till exempel en borgenär vill väcka talan mot två solidariskt ansvariga gäldenärer som har hemvist i olika medlemsstater. Borgenären måste då väcka separata talan mot de båda gäldenärerna vid deras respektive hemvist. I ett sådant fall blir bestämmelserna om konnexitet aktuella. Eftersom målen är så förenade kan en gemensam handläggning anses lämpligt för att undvika att oförenliga domar meddelas i olika medlemstater.¹⁷ Dessa regler, som ger domstolen *en möjlighet* att vilandeförklara mål, kommer inte behandlas eftersom de inte är omedelbart relaterade till problematiken kring torpedo actions.

Även om medlemsstaterna ofta har ett nära samarbete med Luganokonventionsstaterna så regleras inte deras relation i Bryssel I-förordningen. Relationen vad gäller Luganokonventionen kommer inte noggrant behandlas. Luganokonventionen kommer nämnas för att ge ökad förståelse angående dess relation till Bryssel I-förordningen men kommer i övrigt inte att behandlas i detalj.

Även om lagval är en av grundpelarna i internationell privaträtt kommer lagval inte att behandlas i uppsatsen. Lagval kan vara viktigt och kan påverka till exempel domstolars behörighet men eftersom uppsatsen

¹⁶ Se artikel 28 i 2001 års Bryssel I-förordning alternativt artikel 30 i 2012 års Bryssel I-förordning.

¹⁷ Pålsson, Hellner, 2014, II.D.3.3 st.3-4.

kommer hållas på ett teoretiskt plan kommer dessa problem inte att behandlas närmare.

I uppsatsen har prorogationsklausuler en central betydelse. Något som är närbesläktat med prorogationsklausuler är skiljeklausuler. Skiljeförfarande och skiljeklausuler kommer emellertid inte att beröras i uppsatsen.

Som framgått ovan nämnt är syftet med uppsatsen bland annat att granska problematiken kring litispændens ur ett EU-rättsligt perspektiv, därav kommer inte enskilda medlemsstaters nationella rätt behandlas i uppsatsen. På sina håll kommer domar från olika medlemsstater att nämnas. Rättsfallen nämns eftersom de har bäring på fenomenet torpedo actions.

Även om patenttvister i stor utsträckning varit föremål för torpedo actions och därmed nämns i uppsatsen kommer de bakomliggande mekanismerna kring varför så är fallet eller patent i sig inte vara i fokus.

1.7 Disposition

Utgångspunkten för uppsatsen kommer vara 2001 års Bryssel I-förordning. Anledningen till detta är att problemen kring torpedo actions har funnits främst i relation till denna förordning och det är därför intressant att förstå 2001 års Bryssel I-förordning i relation till problemen. Det är dock viktigt för läsaren att vara uppmärksam på att det är 2012 års Bryssel I-förordning som är gällande rätt.

För att besvara uppsatsens frågeställningar kommer först en kort beskrivning av internationell privaträtt att ges i *kapitel två*. Skälet till detta är att läsaren ska få en förståelse för rättsområdet och relationen till det avhandlade ämnet nämligen syftet bakom det nuvarande regelverket.

I *kapitel tre* ges en historisk bakgrund till förordningarna. Syftet med det är att ge en ökad förståelse för förordningarna och dess syfte.

Kapitel fyra och fem innehåller en redogörelse för relevant lagstiftning kring 2001 års Bryssel I-förordning samt Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

När de rättsliga ramarna utvecklats kommer i *kapitel sex* fenomenet torpedo actions beskrivas och hur det kommer sig att just domstolarna i Italien ofta har använts vid missbrukande av reglerna om litispændens.

Därefter i *kapitel sju* följer ett antal rättsfall som på olika sätt är relevanta för frågeställningen. Av särskild vikt är rättsfallet Gasser samt rättsfallet Turner. En kortfattad beskrivning av vilka möjligheter som har funnits, fram till dess den nya Bryssel I-förordningen trädde i kraft, för att skydda sig mot en torpedo action följer sedan i *kapitel åtta*.

I *kapitel nio* följer en beskrivning av vad som ledde fram till den nya förordningen. Relevanta förändringar i den nya förordningen kommer sedan lyftas fram.

I *kapitel tio* presenteras reaktioner från olika aktörer på den nya förordningen.

Slutligen i *kapitel elva* kommer den huvudsakliga frågeställningen att besvaras i analysen och uppsatsen sammanfattas avslutningsvis kortfattat i *kapitel tolv*.

2 Historisk bakgrund till Bryssel I-förordningen

2.1 Brysselkonventionen

1968 ingick de dåvarande EG-medlemsstaterna en konvention i Bryssel, Brysselkonventionen, med syfte att förenkla formaliteter kring erkännande och verkställighet över medlemsstaternas gränser. För att detta skulle kunna fungera krävdes gemensamma domsrättsregler som fördelade kompetensen mellan medlemsstaterna på ett acceptabelt och fungerande sätt.¹⁸ Brysselkonventionen möjliggjordes av artikel 220 i 1957 års EU-fördrag.¹⁹ Artikelns lydelse:

”Medlemsstaterna skall i den utsträckning det är nödvändigt, inleda förhandlingar med varandra i syfte att till förmån för sina medborgare säkerställa [...] förenkling av formaliteter för ömsesidigt erkännande och verkställighet av rättsliga avgöranden och skiljedomar.”

I rapporten²⁰ angående Brysselkonventionen belyser rapportörerna att det faktum att den ovan nämnda artikeln var med i fördraget visade hur viktigt det var för medlemsstaterna att lösa problemen kring ömsesidigt erkännande och verkställighet av domar.²¹ Konventionen ändrades vid fyra tillfällen. Detta främst i samband med att nya medlemsstater tillträdde konventionen.²²

Brysselkonventionen var tillämplig på internationella tvister på privaträttens område, oberoende av vilken typ av domstol det var fråga om. Det betyder att konventionen inte var tillämplig på straffrättsliga frågor eller förvaltningsrättsliga frågor. Konventionen var inte heller tillämplig på insolvensfrågor eller skiljeförfaranden.²³

Konventionens innehåll kunde inte anses tillhöra EG-rätten i snäv mening.²⁴ Den 3 juni 1971 kompletterades konventionen med Luxemburgprotokollet.²⁵ Protokollet gav EU-domstolen rätten att tolka konventionen och avgöra frågor ställda av medlemsstaterna. Tillvägagångssättet liknar det tillvägagångssätt som beskrivs i artikel 267 av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, den huvudsakliga

¹⁸ Saf, 2004, s. 654.

¹⁹ Bogdan, 2008, s. 131.

²⁰ Jenardrapporten från 1979 i vilken Jenard med flera presenterade sina åsikter till utkastet av konventionen.

²¹ Jenard, 1979, s. 3.

²² Prop. 2001/02:146, s. 20.

²³ Artikel 1 1968 Brysselkonventionen.

²⁴ Bogdan, 2008, s.131.

²⁵ Prop. 2001/02:146, s. 21.

skillnaden är att enligt Luxemburgprotokollet får inte första domstolsinstans ställa frågor till EU-domstolen angående konventionens tolkning.²⁶

Idag gäller Brysselkonventionen mellan de franska utomeuropiska territorierna²⁷ och de 14 medlemsstaterna som hade skrivit på konventionen innan 2004. Konventionen gäller även vid övergångsfall som rör omständigheter eller domar som tog plats innan de inblandade parternas medlemsstater hade ratificerat Bryssel I-förordningen.²⁸ Fram till den 1 juli 2007 användes fortfarande konventionen i tvister där en av de inblandade parterna var från Danmark. Detta på grund av att Danmark vid förhandlingarna om Amsterdamfördraget krävde att få vara utanför samarbetet på det privaträttsliga området, dit Bryselförordningen tillhör. 2007 skrev dock Danmark och EG under en bilateral konvention vilket innebär att de nu också tillämpar Bryselförordningen.

Brysselkonventionen är giltig på obegränsad tid²⁹ och har alltså inte ett utgångsdatum när den inte längre får tillämpas, även om tanken är att konventionen på sikt ska bli överflödig.

2.2 Luganokonventionen

Brysselkonventionen blev i dess tillämpning en stor framgång och andra västeuropeiska länder ville gärna bli delaktiga. Redan 1973 uttryckte den svenska regeringen sitt intresse för anslutning.³⁰ Dessa västeuropeiska länder benämndes även som EFTA-staterna.³¹ Idag består EFTA av Island, Liechtenstein³², Norge och Schweiz. Under 80-talet påbörjades ett arbete för att koppla samman EFTA-staterna med EG vilka redan hade omfattade ekonomiska förbindelser. Detta resulterade i 1992 års ingångna avtal om Europeiska ekonomiska samarbetsområden (EES). Problemet var dock att Brysselkonventionen endast var öppen för EG:s medlemsstater. Brysselkonventionen var tätt sammankopplat med EG-fördraget och EU-domstolen vilket innebar att parter som inte var en del av EG-gemenskapen kunde ansluta. Detta innebar att det inte fanns en möjlighet för EFTA-staterna att ansluta sig till Brysselkonventionen. Lösningen till att göra EFTA-länderna delaktiga var Luganokonventionen. Luganokonventionen antogs år 1988 i samband med Luganokonferensen och Luganokonventionen är till sitt innehåll närmast identisk med Brysselkonventionen men är inte direkt kopplat till EU:s rättssystem.

Luganokonventionen tillträdde av samtliga av de 18 EG/EFTA-staterna som närvarade vid Luganokonferensen men i och med att många av EFTA-

²⁶ Stone, 2014, s. 23.

²⁷ Dessa inkluderar Guadeloupe, Martinique, Franska Guyana och Korsika.

²⁸ Stone, 2014, s. 23.

²⁹ Artikel 67, 1968 Brysselkonventionen.

³⁰ Pålsson, Hellner, I.A.2 st.1.

³¹ EFTA-staterna var då Danmark, Norge, Portugal, Schweiz, Storbritannien, Sverige, Island och Österrike.

³² Liechtenstein är dock inte part till Luganokonventionen.

staterna har blivit medlemmar i EU har Luganokonventionens betydelse minskat. Idag har Luganokonventionen endast betydelse i förhållande till Island, Norge och Schweiz.³³

Både Brysselkonventionen och Luganokonventionen är så kallade dubbla konventioner eller instrument. Detta innebär att de reglerar både frågor om domsrätt samt erkännande och verkställighet av domar.³⁴ Det innebär att den domstol som ska pröva verkställigheten av en dom, meddelad inom EU, inte ska ifrågasätta behörigheten av den domstol som har meddelat domen som ska verkställas.³⁵

Luganokonventionen uppdaterades i oktober 2007 för att motsvara Bryssel I förordningen.³⁶

2.3 Bryssel I-förordningen nr 44/2001

I och med Amsterdamfördragets³⁷ ikraftträdande fick EU möjligheten att anta rättsakter om civilrättsligt samarbete. Detta ledde bland annat till att det under 1997-99 genomfördes en översyn av Bryssel- och Luganokonventionerna.³⁸ Ett antal svagheter identifierades där Brysselkonventionen behövde ses över.³⁹ Genomgången resulterade i ett antal ändringar av både saklig och redaktionell karaktär⁴⁰ som fördes in i den nya Bryssel I förordningen. Tanken var dock att konventionens struktur eller grundläggande regler inte skulle förändras.⁴¹

Den 22 december 2000 röstades originalversionen av Bryssel I-förordningen⁴² igenom. Förordningen trädde i kraft den 1 mars 2002 för de vid den tidpunkten 14 medlemsstaterna. Danmark krävde som ovan nämnts att stå utanför samarbeten på det privaträttsliga området och var därför inte en part till förordningen.

Avsikten med förordningen var att den skulle ersätta Brysselkonventionen i förhållande till samtliga medlemsstater. På samma sätt som Brysselkonventionen är också Bryssel I-förordningen ett dubbelt instrument. Viktigt att komma ihåg är att gammal praxis som rörde Brysselkonventionen fortfarande är relevant vid tolkning av Bryssel I-förordningen.

³³ Pålsson, Hellner, I.A.2 st.6.

³⁴ Bogdan, 2008, s. 132, Prop. 2001/02:146 s. 21.

³⁵ Prop. 2001/02:146 s. 21.

³⁶ Luganokonventionen 2007:712.

³⁷ Amsterdamfördraget om ändring av fördragen om Europeiska Unionen, Fördragen om upprättandet av Europeiska Gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem.

³⁸ Prop. 2001/02:146 s.21-22.

³⁹ Pålsson, Hellner, I.A.3 st.1.

⁴⁰ Prop. 2001/02:146 s.21.

⁴¹ Pålsson, Hellner, I.A.3 st.1.

⁴² Rådets förordning (EG) nr. 44/2001.

3 2001 års Bryssel I-förordning

För denna uppsats är framförallt två regelverk av betydelse. Dessa regelverk kommer redogöras för i de följande två kapitlen. Det är dels *Bryssel I-förordningen* dels *Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna*. Som ovan nämnts är Bryssel I-förordningen ett så kallat dubbelt instrument. I den hittas regler om domsrätt samt erkännande och verkställighet av domar som meddelats inom EU. I Europakonventionen finns en rättighetsstadga som är bindande för alla konventionsstater.⁴³ I konventionen finns regler om rätten till domstolsprövning vilken kan bli hänvisad till i nedan refererade rättsfall.

I 2001 års Bryssel I-förordning finner man behörighetsgrunderna i kapitel II i förordningen. Dessa kan anses utgöra förordningens kärna.⁴⁴ De flesta behörighetsgrunderna är fakultativa och det anges då att talan *får* väckas vid en viss domstol men det finns även undantag där talan *ska* väckas vid en viss domstol. De senare domstolarna har så kallad exklusiv behörighet och ett exempel på det är bland annat vid fastighetstvister. Förordningen bestod av 76 artiklar uppdelad i tre kapitel. Kapitel ett innehöll de delar av förordningen som redogörs för nedan⁴⁵ och kapitlet var indelat i tio avsnitt.

3.1 Artikel 2

I artikel två i Bryssel I-förordningen finns huvudregeln angående behörig domstol. Artikeln lyder:

”1. Om inte annat föreskrivs i denna förordning, skall talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas vid domstol i den medlemsstaten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap.

2. För den som inte är medborgare i den medlemsstat där han har hemvist gäller samma bestämmelser om domstols behörighet som för statens egna medborgare.”⁴⁶

Artikeln uttrycker tydligt den grundläggande principen *actor sequitur forum rei*⁴⁷ det vill säga att talan ska väckas i den medlemsstat där svaranden har sin hemvist och domstolar i andra medlemsstater är därmed inte behöriga att pröva en tvist.⁴⁸ Undantag från denna huvudregel får endast göras med stöd av andra bestämmelser⁴⁹ i förordningen. Frågan om var en privatperson har

⁴³ Alla EU-medlemsstater är konventionsstater.

⁴⁴ Pålsson, Hellner, 2014, II.A st.1.

⁴⁵ Med undantag för artikel 34 som fanns i kapitel två.

⁴⁶ Artikel 2 Bryssel I-förordningen.

⁴⁷ Pålsson, Hellner, 2014, II.C.1 st.1.

⁴⁸ Seth, 2011, s. 27.

⁴⁹ Se artikel 2(2) samt artikel 3 i Bryssel I-förordningen.

sin hemvist avgörs genom nationella bestämmelser⁵⁰ och för juridiska personer avgörs hemvistfrågan i enlighet med artikel 60(1).

Syftet med huvudregeln är att en person eller företag inte ska riskera att bli stämd i ett flertal länder.⁵¹ Detta är särskilt viktigt eftersom vissa medlemsstater generellt kan ge jurisdiktion baserat på nationella regler på svaga grunder.⁵²

3.1.1 Hemvist

Hemvist har stor betydelse i relation till Bryssel I-förordningen. När det kommer till privatpersoner finns ingen definition av hemvist i förordningen. Det innebär att det är upp till den nationella domstolen att använda sig av nationella regler för att avgöra huruvida en person har hemvist i landet eller ej. Hemvist bestäms alltså enligt *lex fori*. Detta följer av artikel 59 i förordningen. Det följer även av artikel 59 att om en part inte har hemvist i den medlemsstaten där talan är väckt ska domstolen, som prövar tvisten, vid avgörandet av frågan huruvida parten har hemvist i en annan medlemsstat tillämpa den medlemsstatens lag.

Bryssel I-förordningen artikel 59 skulle kunna leda till så kallade positiva och negativa kompetenskonflikter. Positiv kompetenskonflikt innebär att det finns en risk att en person kan anses ha hemvist i flera medlemsstater beroende på vilket lands lag som används vid bedömningen. Negativ kompetenskonflikt innebär att det finns en teoretisk risk att en part vid bedömning av hemvist inte anses ha tillräcklig anknytning till en medlemsstat för att anses ha hemvist i någon medlemsstat. Av intresse för uppsatsen är situationer med positiv kompetenskonflikt eftersom käranden i en sådan situation har möjlighet att välja mellan olika relevanta medlemsstater. När käranden sedan har utnyttjat sin rätt att välja domstol att väcka talan vid stängs möjligheten att stämma vid den andra behöriga domstolen på grund av litispændensregeln i artikel 27.⁵³

Att fastställa hemvist för en juridisk person är mindre komplicerat än vad det är för fysiska personer. Enligt artikel 60(1) i förordningen ”*skall ett bolag eller annan juridisk person anses ha sin hemvist i orten för dess stadgeenliga säte eller huvudkontor eller huvudsakliga verksamhet*”. Enligt lydelsen av artikeln är artikeln alternativ, vilket betyder att ett bolag eller juridisk person anses ha hemvist i flera länder om de inte har sitt stadgeenliga säte, huvudkontor eller huvudsakliga verksamhet i samma medlemsstat.⁵⁴

⁵⁰ Se artikel 59 Bryssel I-förordningen.

⁵¹ Skyddet är generellt till för enskilda individer som inte har samma kunskap eller möjlighet att skydda sig jämfört med företag.

⁵² Bogdan beskriver hur exempelvis franska domstolar har en tendens att anse sig ha generell och global jurisdiktion endast baserat på att käranden är fransk medborgare. Bogdan, 2008, s. 137.

⁵³ Pålsson, Hellner, II.B.2 st.3-4.

⁵⁴ Pålsson, Hellner, II.B.3 st.2.

Regeln kan vara problematisk för bolag eller juridiska personer som sådana eftersom de kan riskera stämning, på platser där de är skyldiga att svara, i flera olika länder. Tanken är dock att bolag eller juridiska personer själva får stå risken för detta.

3.2 Alternativa behörighetsgrunder

Även om artikel 2 är huvudregeln avseende behörighet finns möjlighet för parter att väcka talan i en annan medlemsstat under vissa förutsättningar. I artikel 5-24 anges dessa alternativa behörighetsgrunder. EU-domstolen har i domar uttalat att dessa alternativa behörighetsgrunder ska användas restriktivt eftersom det inte främjar rättssäkerheten att ha flera behöriga domstolar.⁵⁵ Värt att notera är också att dessa alternativa behörighetsgrunder endast kan åberopas mot den som har hemvist i någon av medlemsstaterna.

Även om artikel 2 är huvudregeln är även artikel 5 en ofta använd grund för jurisdiktion. Tanken bakom de konkurrerande forumreglerna har varit att i de angivna fall som anges i artiklarna finns det ett medlemsland som kan ha närmare anknytning till den aktuella tvisten. I denna del kommer endast relevanta delar av artikeln behandlas. I artikel 5(1) finns regler om behörig domstol på grund av avtal. Enligt artikel 5(1a) kan talan väckas i en annan medlemsstat om talan avser avtal, vid domstolen i uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser⁵⁶ det vill säga så kallad *forum solutionis*.⁵⁷ Det förutsätts att uppfyllelseorten är i en medlemsstat för att förordningen ska vara tillämplig.

Enligt artikel 5(3) får talan i skadeståndsmål utanför avtalsförhållanden väckas vid domstol i den ort där skadan har uppstått eller kan uppstå.⁵⁸ Talan kan väckas antingen där den skadegörande handlingen har utförts eller där skadan har uppkommit. Skadan måste dock vara ett direkt resultat av den skadliga handlingen. Talan kan också väckas med hjälp av artikel 5(3) för att stoppa en potentiellt skadlig handling.⁵⁹ Viktigt att notera är att om man väljer att stämma där skadan har uppkommit kan man endast få ersättning för den del av skadan som uppkommit i det landet där talan väcks.⁶⁰

Talan får även väckas mot företags filialer, agenturer eller annan etablering där de är belägna enligt artikel 5(5). I avsnitt 3-5 återfinns reglerna om behörighet i fall som rör försäkringstvister, konsumenttvister respektive tvister om anställningsavtal.

⁵⁵För mer information se nedan 4.2.3 Restriktiv tolkning av behörighet samt Seth, 2011, s. 31.

⁵⁶ Bryssel I-förordningen artikel 5(1a).

⁵⁷ Pålsson, Hellner, 2014, II.C.2.4.1 st.1.

⁵⁸ Bryssel I-förordningen artikel 5(3).

⁵⁹ Bogdan, 2008, s. 139.

⁶⁰ Se Sheville, C-68/93, Lookofsky, 2009, s. 61-64.

3.2.1 Uppfyllelseorten

Det kan vara svårt att fastställa var uppfyllelseorten är. Optimalt är om parterna har avtalat om var uppfyllelseorten ska anses vara. Om parterna inte har gjort det faller domstolarna tillbaka på att tolka uppfyllelseorten med ledning av nationell rätt eftersom uppfyllelseort inte är definierat i förordningen. Detta har lett till att uppfyllelseorten har tolkats olika av nationella domstolar.⁶¹ Ett klassiskt exempel angående detta är hur uppfyllelseorten ska avgöras i fall som rör betalning. Ska uppfyllelseorten anses vara där gäldenären betalar eller där borgenären får sin betalning? Angående denna frågeställning finns det delade meningar bland medlemsstaterna.⁶²

I fall där uppfyllelseorten inte är bestämd enligt avtal ska det avgöras enligt den materiella rätt som enligt domstolslandets internationella privaträtt reglerar förhållandet mellan parterna.⁶³ Detta följer av avgörandet *Tessili v. Dunlop*⁶⁴ i vilket det slogs fast att uppfyllelseorten skulle fastställas enligt den lag som är tillämplig på avtalet i enlighet med kollisionsnormerna vid den domstol där käromålet hade väckts. Alltså blir domstolen där talan har väckts först vara tvungna att göra ett lagval för att sedan kunna fastställa uppfyllelseorten, och då eventuellt avvisa talan om domstolen finner att uppfyllelseorten inte är vid den domstol vid vilken talan har väckts.⁶⁵ Domen har varit omdiskuterad och många har ansett att en självständig definition av uppfyllelseort bör inkluderas i förordningen. Metoden som slogs fast i *Tessili v. Dunlop* kan dock inte användas i fall som rör köp av varor eller tjänster. I sådana fall finns andra principer som domstolen kan använda.

EU-domstolen har kommit med ett antal vägledande rättsfall angående var uppfyllelseorten ska anses vara i vissa situationer. I avtalsförhållanden finns det normalt sett två prestationer som ska uppfyllas, den ursprungliga prestationen⁶⁶ och betalningen för den ursprungliga prestationen. I fall där flera förpliktelser följer av ett avtal ska den avtalsförpliktelse som utgör den konkreta grunden för talan som ska vara avgörande för fastställelse av uppfyllelseorten.⁶⁷

3.2.2 Negativ fastställsetalan

Som ovan nämnts är det möjligt att väcka talan enligt artikel 5(3) där en skada har uppstått eller kan uppstå. I målet *Folien Fischers v. Ritrama*⁶⁸

⁶¹ Pålsson, Hellner, 2014, II.C.2.2.4 st.2-3.

⁶² Pålsson, Hellner, 2014, II.C.2.2.4 st.3.

⁶³ Bogdan, 2008, s. 138.

⁶⁴ C-12/76.

⁶⁵ Lookofsky, 2009, s. 45.

⁶⁶ Till exempel att leverera ett antal varor.

⁶⁷ Shenavai v. Kreisler, C-266/85 p. 20.

⁶⁸ C-133/11.

prövades frågan hur där skada har uppstått eller kan uppstå ska tolkas i relation till negativ fastställsetalan. En negativ fastställsetalan är att yrka att domstolen ska fastställa att ett visst rättsförhållande inte föreligger, till exempel att betalningsskyldighet enligt ett visst kontrakt inte föreligger eller att en part inte är skadeståndsskyldig. Frågan i målet rörde möjligheten för den eventuella skadevållaren vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kunde inträffa⁶⁹ att få fastställt att det inte förelåg utomobligatoriskt skadeståndsansvar. Domstolen kom fram till att en negativ fastställsetalan som syftar till att få fastställt att det inte föreligger något skadeståndsansvar omfattas av artikel 5(3):s tillämpningsområde.⁷⁰ Negativ fastställsetalan har stor betydelse för litispendensproblematiken eftersom den typen av talan ofta används för att blockera motparten från att väcka talan vid en annan domstol. Det går att uttrycka som så att parten som egentligen hade varit svaranden i en sådan process blir käranden⁷¹ vilket kan ha sina fördelar för den eventuellt skadevållande parten.

3.2.3 Restriktiv tolkning av behörighet

Huvudregeln är att svaranden ska stämmas där svaranden har sin hemvist. Eftersom övriga behörighetsregler är undantag från huvudregeln har EU-domstolen i ett antal rättsfall uttalat att de konkurrerande behörighetsreglerna ska användas restriktivt.

Ett klassiskt rättsfall angående detta är Somafer-fallet.⁷² Fallet rörde tolkningen av filial eller agentur i den mening som angavs i artikel 5(5) i Brysselkonventionen. I domen konstaterar rätten att bakgrunden till de alternativa behörighetsgrunderna är att främja effektiv processledning och att artiklarna endast ska anses vara tillämpliga *i vissa väl avgränsade situationer av en särskilt nära anknytning mellan tvist och den domstol där talan kan väckas*. Domstolen beskrev i domen även hur en utökad krets av behöriga domstolar inte främjar rättssäkerheten eller rättsskyddets effektivitet. Slutsatsen domstolen drog var att konventionens syfte är att undvika en extensiv och mångskiftande tolkning av de alternativa behörighetsgrunderna.⁷³

3.3 Exklusiv behörighet

I artikel 22 i förordningen anges de exklusiva behörighetsreglerna. Om omständigheterna i en tvist motsvarar något eller några av de i avsnittet uppställda rekvisiten finns det endast ett behörigt forum. För dessa bestämmelser är inte huvudregeln i artikel 2 relevant och de konkurrerande behörighetsreglerna kan inte heller användas i dessa fall. Under avsnittet om

⁶⁹ I enlighet med artikel 5(3).

⁷⁰ C-133/11, p. 56.

⁷¹ Dickinson, Lein, 2015, s. 323.

⁷² C-33/78.

⁷³ Somafer Sa vs. Saar-Ferngas Ag, C-33/78 p.7.

exklusiv behörighet inkluderas bland annat sakrätt och nyttjanderätt till fast egendom. Om exempelvis så kallat fastighetsforum är aktuellt får talan endast väckas i det land där fastigheten är belägen.⁷⁴

Enligt artikel 22 föreskrivs även särskilda regler angående patent. Enligt artikeln får, vid fråga om registrering eller giltighet av patent, varumärken, mönster eller liknande rättigheter, talan endast väckas i den medlemsstat där deposition eller registrering begärts eller ägt rum.

I avsnitt 7, artikel 23, återfinns reglerna om prorogationsavtal och dess verkan som exklusiva behörighetsforum. Artikeln innebär att om parterna träffat avtal om att en domstol eller domstolarna i en medlemsstat ska vara behörig att avgöra en pågående eller kommande tvist i anledning av ett bestämt rättsförhållande ska endast den avtalade domstolen eller avtalade domstolarna vara behörig att avgöra tvisten. Det gällde så länge som parterna inte har kommit överens om att den avtalade domstolen inte skulle vara exklusiv. En förutsättning för paragrafens användande var att minst en part till avtalet hade sin hemvist i en medlemsstat. Ett avtal om domstols behörighet ska vara skriftligt eller baserat på handelsbruk mellan parterna.⁷⁵

Slutligen kan det tilläggas att även om en domstol i en medlemsstat inte är behörig enligt bestämmelser i förordningen kan domstolen bli behörig om svaranden går i svaromål vid domstolen, så kallad tyst prorogation. Undantaget är situationen om svaranden endast går i svaromål för att bestrida behörigheten av domstolen eller om en annan domstol är exklusivt behörig enligt artikel 22.⁷⁶

3.4 Artikel 27 Litispændens

För denna uppsats är den viktigaste artikeln artikel 27 av Bryssel I-förordningen. Artikel 27(1) lyder:

”Om talan väcks vid domstolar i olika medlemsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, skall varje domstol utom den vid vilken talan först väcks självant låta handläggningen av målet vila till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väcks är behörig.”

Artikeln ger uttryck för principen om litispændens. Det bakomliggande syftet med reglerna är processekonomiskt. Dubbla processer kostar såväl domstolarna som parter pengar, tar tid ifrån andra mål och viktigare verksamhet. Det finns också en risk att dubbla processer kan leda till motstridiga domar, vilka sedan kan kosta ytterligare pengar att processa om. Dessutom skapar dubbla processer problem vid verkställighetsstadiet.⁷⁷

⁷⁴ Bryssel I-förordningen, artikel 22(1).

⁷⁵ Bryssel I-förordningen, artikel 23(1).

⁷⁶ Bryssel I-förordningen, artikel 24.

⁷⁷ Pålsson, Hellner, 2014, II.D.3.1 st.1.

Artikel 25 ger uttryck för att det krävs att talan rör samma sak, vilket benämns att det är ett krav på *objektiv identitet*.⁷⁸

Den domstol vid vilken talan först har väckts är skyldig att förklara sig obehörig när exklusiv behörighet föreligger⁷⁹ eller om talan väckts vid en domstol i en medlemsstat mot en svarande som har sin hemvist i en annan medlemsstat när svaranden inte går i svaromål.⁸⁰ Detta betyder alltså att domstolen vid vilken talan väckts behöver pröva sin behörighet. Problemet har varit att det kan dröja innan domstolen förklarar sig obehörig och fram till domstolen har förklarat sig obehörig kan målet vid en domstol där talan väckts senare normalt inte fortgå så länge det första målet pågår.

För litispensreglerna är tidpunkten för talans väckande avgörande och litispensfrågan avgörs endast baserat på tidpunkten.⁸¹ Talan ska anses väckts när stämningensökan eller motsvarande handling har ingetts till domstolen, eller om delgivning av handlingen ska ske innan handlingen ges in till domstolen, när handlingen tas emot av den myndighet som är ansvarig för delgivningen.⁸²

3.4.1 Samma sak

Vid bedömning om talan rör samma sak ska både yrkanden och grunder beaktas. På franska brukar detta sammanfattas som att målen ska ha *le même objet et la même cause*.⁸³ ”Samma yrkanden” och ”samma grunder” ska enligt rättspraxis tolkas oberoende av varandra.⁸⁴ EU-domstolen har prövat vad som ska anses vara samma sak i förordningens mening.

I målet mellan Gubisch och Palumbo⁸⁵ rörde tvisten giltighet av ett köpeavtal. Gubisch hade först stämt Palumbo i Tyskland och yrkat på fullgörelse av motpartens prestation vilket var betalning av en vara. Palumbo hade därefter väckt talan i Rom där han yrkade på att avtalet mellan parterna skulle förklaras sakna verkan eller förklaras ogiltigt på grund av bristande accept.⁸⁶ Frågan som ställdes inför EU-domstolen var huruvida det anses vara samma fråga om det vid en domstol yrkas på ogiltigförklaring av ett avtal medan det vid en annan domstol krävs fullgörelse.⁸⁷ Det var tydligt i målet att båda tvisterna grundade sig på samma omständigheter.⁸⁸ I fallet var det även tydligt att domarna från respektive process rörde samma kärnfråga - huruvida avtalet var bindande eller ej. Resultatet av de båda processerna riskerade att stå i direkt motsats

⁷⁸ Pålsson, Hellner, 2014, II.D.3.2 st.2.

⁷⁹ Artikel 25 2001 års Bryssel I-förordning.

⁸⁰ Artikel 26 2001 års Bryssel I-förordning.

⁸¹ Saf, 2004, s. 654.

⁸² Artikel 30 2001 års Bryssel I-förordning.

⁸³ Samma objekt och samma sak.

⁸⁴ Pålsson, Hellner, 2014, II.D.3.2 st.2.

⁸⁵ C-144/86.

⁸⁶ C-144/86 p.1-3.

⁸⁷ C-144/86 p.4.

⁸⁸ C-144/86 p.15.

till varandra vilket kunde leda till problem vid verkställighet och erkännande av domarna. Med tanke på det förklarade EU-domstolen att litispensens innefattade situationer där ogiltighet eller hävning stod mot fullgörelse av samma avtal.

Målet Tatry⁸⁹ rörde en polsk fartygsägares ansvar för gods som hade skadats under transport. Förenklat fortlöpte processen enligt följande. Först väcktes en negativ fastställelsetalan i Nederländerna av fartygsägaren där fartygsägaren yrkade att domstolen skulle fastställa att fartygsägaren inte var ansvarig att gods hade skadats. Ägarna till godset väckte därefter talan i England för att få ersättning för skadorna de lidit. En diskussion om litispensens väcktes därmed. Att parterna var desamma men inverterade var inte av betydelse.⁹⁰ Vid prövningen av målet konstaterade EU-domstolen det som hade konstaterats i Gubisch det vill säga att den negativa fastställelsetalan innebar ett hinder för prövning av den senare väckta fullgörelsealsetalan.⁹¹

3.5 Erkännande av domar

Huvudregeln och en av grundpelarna i Bryssel I-förordningen är att domar meddelade i en medlemsstat ska erkännas i en annan medlemsstat utan att ett särskilt förfarande krävs.⁹² Erkännande får endast vägras under de omständigheterna som finns angivna i artikel 34-35.⁹³ I övrigt ska normalt sett ingen prövning av behörigheten av den domstol som meddelade domen ske. Normalt sett får inte heller någon prövning i sak ske.⁹⁴

Artikel 34 rör erkännandet av domar och i vilka situationer en dom inte skall erkännas. Enligt artikel 34 ska en dom inte erkännas:

- Om den är oförenlig med en dom som meddelats i en tvist mellan samma parter i den medlemsstat där domen görs gällande.
- Om den är oförenlig med en dom som tidigare meddelats i en annan medlemsstat eller i en tredje stat mellan samma parter och rörande samma sak, såvida den först meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande.⁹⁵

⁸⁹ The Tatra v. The Meciej Ratja C-406/92.

⁹⁰ Det kan tilläggas att det i målet diskuterades vad samma parter ska anses vara också eftersom fartygsägarna som var inblandade i de två processerna inte var identiska.

”Fartygsägaren” var alltså flera aktörer som sammanfattas ovan som fartygsägaren.

⁹¹ Pålsson, 1997, s.124-125.

⁹² Bogdan, 2008, s. 317.

⁹³ Lookofsky, 2009, s. 145.

⁹⁴ Artikel 36 Bryssel I-förordningen 2001 samt Lookofsky, 2009, s. 145.

⁹⁵ Artikel 34(3-4) Bryssel I-förordningen 2001.

Artikel 34 är starkt kopplad till litispendensreglerna vilka har för avsikt att hindra att motsägande domar ska meddelas. Artikel 34 har även lett till att många tvister har handlat om artikel 27.⁹⁶ Anledningen till att artikel 27 lett till tvister är bland annat att parter använder artikel 34 som en grund för sin talan och parter inser att det är bättre att avgöra frågan om litispendens innan tvisten kommer till verkställighetsstadiet.

Enligt artikel 35 ska domar som meddelats i strid med bestämmelserna i avsnitt 3, 4 och 6 inte heller erkännas. I avsnitt 6 finns de exklusiva behörighetsgrunderna, till exempel fastighetsforum. Vid prövning i enlighet med artikel 35 är den prövande domstolen bunden av de faktiska omständigheter som domstolen som utfärdat den aktuella domen grundat sin behörighet på.

⁹⁶ Lookofsky, 2009, s. 149.

4 Konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

4.1 Allmänt

Europarådet bildades efter andra världskriget och syftet var att skapa ett forum för samarbete mellan de europeiska staterna. Grundpelarna för samarbetet var demokrati och rättsstatlighet. En av de viktigaste uppgifterna för medlemsstaterna var att främja respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Därför var ett av rådets första initiativ att påbörja arbetet på en konvention som skulle innefatta effektiva garantier för individen i fråga av åtnjutandet om de mänskliga rättigheterna. Detta ledde fram till den Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Konventionen trädde i kraft i september 1953.⁹⁷

Konventionen består av en huvudkonvention samt ett antal tilläggsprotokoll. Konventionen är uppdelad i tre avdelningar. Övergripande är portalparagrafen artikel 1 som stadgar att konventionsstaterna är skyldiga att respektera och garantera de mänskliga rättigheterna för alla som befinner sig inom dess jurisdiktion. I den första avdelningen, artikel 2-18, fastställs de rättigheter och friheter som följer av konventionen, i den andra avdelningen, artikel 19-51, finns de processuella reglerna kring Europadomstolen och i den tredje avdelningen, artikel 52-29, finns övriga bestämmelser, till exempel angående förbehåll till konventionen eller uppsägning av konventionen.

4.2 Artikel 6

För denna uppsats är artikel 6 av Europakonventionen den mest relevanta. I artikel 6 finns rätten till domstolsprövning och en rättssäker process stadgad. Artikel 6 anger att var och en ska, vid prövning av hans eller hennes civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom för brott, vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid.

Syftet med formuleringen ”skälig tid” är att främja snabbhet i rättskipningen. Europadomstolen har haft skäl att pröva hur den åsyftade tidsperioden ”skälig tid” ska beräknas. I tvistemål räknas den relevanta tiden

⁹⁷ Danelius, 2015, s. 17.

från den dag målet anhängiggörs vid domstol fram till dess att en slutlig dom har vunnit laga kraft.⁹⁸ Vid bedömning av vad som anses vara skälig tid har Europadomstolen ställt upp en rad kriterier som ska beaktas.⁹⁹ Vid civila tvister ska det beaktas hur komplicerat målet varit, hur parterna agerat under förfarandet och hur domstolarna, och i förekommande fall myndigheterna, handlagt målet. Om det går att visa att domstolen har varit en bidragande anledning till att målet dragit ut på tiden genom att inte sätta ut målet till förhandling eller genom allmänt långsam handläggning talar det för att ett mål inte avgjorts inom skälig tid. Vid bedömningen av skälig tid ska dock en helhetsbedömning göras.¹⁰⁰

4.3 EU:s anslutande till konventionen

Fördraget om Europeiska unionen ändrades i och med undertecknandet av Lissabonfördraget vilket ägde rum i december 2007. I artikel 6 (2) Lissabonfördraget framgår det att avsikten är att EU som institution ska ansluta sig till Europakonventionen. Det skulle leda till att privatpersoner skulle kunna dra EU inför rätta vid Europadomstolen för brott mot deras mänskliga rättigheter. En förutsättning för anslutande är att EU-domstolen godkänner avtalet angående EU:s anslutande till Europakonventionen. EU-domstolen meddelade en dom i plenum den 18 december 2014 där EU-domstolen kom fram till att utkastet till avtal om EU:s anslutning till Europakonventionen inte är förenligt med unionsrättens bestämmelser.¹⁰¹ Därmed får det antas att det i nuläget kommer vara omöjligt för EU att ansluta sig till Europakonventionen.

⁹⁸ Danelius, 2015, s. 321.

⁹⁹ Som ett resultat av omfattande rättspraxis angående frågan.

¹⁰⁰ Danelius, 2015, s. 323.

¹⁰¹ EU-domstolens beslut i plenum den 18 december 2014 yttrande 2/13.

5 Vad är en "Torpedo action"?

5.1 Medvetet utnyttjande av litispendensreglerna

I vissa fall används torpedo actions som ett medvetet processföringsval. I dessa fall vill en part fördröja processen och missbruka litispendensreglerna till sin fördel. Som ovan nämnts måste den domstol som får en stämningsansökan, även om det är uppenbart att domstolen inte är behörig, pröva sin behörighet. Det kan ta tid och särskilt om stämningsansökningen getts in till en domstol i ett land med långa handläggningstider.¹⁰² Avsikten kan vara att den stämmande parten hoppas att den svagare motparten ska spendera alla sina pengar på att tvista om domstolsbehörigheten och sedan inte ha råd att tvista om rättsfrågan.¹⁰³

Ett klassiskt exempel av en torpedo action¹⁰⁴ ser ut som följande:

Ett tyskt företag har slutit avtal om köp av varor av ett italienskt företag. Vid leveransen av varorna anser det tyska bolaget att varorna inte är av avtalad kvalitet. Det tyska företaget skickar därför ett kombinerat reklamerations- och kravbrev till det italienska företaget där de förklarar att varorna inte är av den avtalade kvalitén och att de därför vill ha skadestånd. Till detta finns, om det italienska bolaget inte betalar, ett hot om stämning i Tyskland, vilka har domsrätt.¹⁰⁵ Denna dom skulle sedan kunna verkställas i Italien.

När det italienska bolaget får reklamerations- och kravbrevet väcker de istället snabbt talan i Italien¹⁰⁶ där de yrkar att domstolen ska fastställa att de inte är skadeståndsskyldiga. Det är dock tydligt att den italienska domstolen inte är behörig. Det italienska bolagets talan kommer därför tillslut att bli avvisad men det kan ta väldigt lång tid innan dess och kosta mycket pengar. Fram till dess talan i Italien blir avvisad kan det tyska bolaget inte väcka talan vid den behöriga domstolen i Tyskland och därmed inte heller få sitt skadestånd utdömt. Detta på grund av litispendensreglerna. Det italienska bolaget har medvetet gjort detta i hopp om att det tyska bolaget ska ge upp sin talan eller gå med på en fördelaktig förlikning.¹⁰⁷

5.2 Patent

Torpedo actions är särskilt vanliga i patentärenden. Detta på grund av att tid är av yttersta vikt i patentmål och om en part då kan få en fördel genom att

¹⁰²Lando, 1997, s. 107.

¹⁰³Bogdan, 2004, s. 55.

¹⁰⁴Kan även kallas för en italiensk torped med svensk terminologi.

¹⁰⁵Jämför 3.2 Alternativa behörighetsgrunder.

¹⁰⁶Eller annan medlemsstat.

¹⁰⁷Bogdan, 2004, s. 55.

fördröja processen kan det vara lockande för parten att missbruka litispensreglerna. Vid prövning av giltigheten av patent är endast den domstol där patentet är registrerat behörig att avgöra tvisten. Men när tvister berör intrång i patent regleras behörighet istället i enlighet med skadeståndsforumet i artikel 5(3). I patenttvister har en torpedo action oftast använts av den part som gjort intrånget eller påstås göra intrång i ett befintligt patent. När intrångsmakaren känner på sig att de riskerar att bli stämda, till exempel när de av patentinnehavaren underrättas om att de genast ska upphöra med patentintrånget, ger de själva in en stämning med ett yrkande om negativ fastställsetalan till en domstol i ett land som de anser lämplig, till exempel i Italien. Parten ber domstolen fastställa att de inte gjort sig skyldiga till intrång i patentet. För att hindra att patentägaren väcker talan mot intrångsmakaren kunde intrångsmakaren skicka en negativ fastställsetalan till alla länderna där hen riskerade att ha gjort ett intrång.¹⁰⁸ Konsekvensen för patentinnehavaren är att risken blir stor att det inte går att förelägga intrångsmakaren att upphöra med sitt intrång.¹⁰⁹

Idag har många medlemsstater hittat olika sätt att förhålla sig till torpeder och de har försökt att ta udden av problemen.¹¹⁰ Tidigare användes Belgien ofta för att genomföra torpeder i patentfall. År 2000 kom dock två domar, *Röhm Enzyme*¹¹¹ och *Roche*¹¹², där domstolarna tryckte på att domstolar inte hade behörighet att utfärda domar om negativ fastställsetalan i fall där käranden påstår att denne inte gjort sig skyldig till patentintrång i andra länder. I fallet *Röhm Enzyme* ansåg även domstolen att käranden hade använt aggressiva processtaktiker och missbrukat reglerna. Domstolen dömde därför ut skadestånd till motparten. I och med dessa domar blev Belgien som land inte lika attraktivt att genomföra torpeder i.¹¹³

Många hade hoppats att de största problemen med italienska torpeder hade varit över i och med målet *BL Macchine Automatiche v. Windmoeller*¹¹⁴, som utfärdats av en domstol i Rom. Målet är välkänt och togs varmt emot när det kom. I målet förklarade domstolen att käranden inte kunde använda sig av en negativ fastställsetalan i mål som rör fastställsetalan av icke intrång, med artikel 5(3) av 2001 års Bryssel I-förordning som grund till behörighet. Domstolen resonerade som så att eftersom artikel 5(3) i förordningen förutsätter en skada och genom en negativ fastställsetalan förnekar svaranden att en skada ens har skett. Glädjen var dock kortvarig. I det så kallade *General Hospital-målet*¹¹⁵ slogs Windmoeller-domen till spillror. General Hospital-domen hänvisade till målet *Folien Fisher*¹¹⁶ som slog fast

¹⁰⁸ Jämför reglerna angående domstolsbehörighet i skadeståndsmål 3.2.

¹⁰⁹ Health, Petit, 2005, s. 77-78.

¹¹⁰ Se till exempel NJA 2000 s. 273.

¹¹¹ *Röhm Enzyme GmbH m.fl. mot DSM N.V., BASF Belgium N.V. m.fl.* Bryssels domstol första instans, No. 2000/857/A.

¹¹² *NV Roche mot The Wellcome Foundation Ltd.*, Dom presenterad av Bryssels Cour d'Appel den 20 februari 2001 men avgjordes av den första instansen den 8 juni 2000.

¹¹³ Stanko, p. 23.

¹¹⁴ Italienska Högsta domstol mål nr. 19550/2003.

¹¹⁵ Italienska Högsta domstol, mål nr. 14508/13.

¹¹⁶ 3.2.2 Negativ fastställsetalan.

att negativ fastställelsetalan omfattas av artikel 5(3). Därmed är den italienska torpeden fortfarande pågående.¹¹⁷

5.3 Varför medelhavsländerna?

Traditionellt sett vid medvetna torpedo actions stämmer parten ofta i ett medelhavsland. Italien har varit särskilt omtalat för att ha långa handläggningstider¹¹⁸ och det är någonting som Italien har blivit fällda i Europadomstolen för ett antal gånger. Ett sådant fall var *Laino mot Italien*¹¹⁹ där Laino hade yrkat att domstolen i Neapel skulle döma till äktenskapsskillnad mellan honom och hans hustru. Målet tog allt som allt över åtta år och två månader att avgöra. Europadomstolen ansåg domstolarna inte hade handlagt målet med den skyndsamhet som varit påkallad av dess karaktär och att Italien därmed hade brustit i sina skyldigheter i relation till artikel 6.¹²⁰ Europadomstolen har även i ett flertal domar¹²¹ konstaterat att det i Italien inte handlar om enstaka fall om långsam rättskipning utan att det snarare är fråga om ett systemfel i den italienska rättskipningen. Europadomstolen har uppställt krav på att det ska finnas ett effektivt rättsmedel mot långsam rättskipning.¹²² Varför handläggningstiderna är så långa i Italien är inte helt klarlagt. 2013 tog det i genomsnitt 1400 dagar, med överklaganden inräknat, att driva en civil process i Italien.¹²³ Några anledningar som har anförts till varför så är fallet har varit att ansökningsavgifterna vid italienska domstolar har varit väldigt låga, vilket leder till att många väcker talan, och att prövningstillstånd till högre domsinstanser har varit väldigt generösa. Italien har även väldigt många praktiserande jurister som har en tendens att processa. Faktorena har lett till att domstolarna har väldigt många mål som ligger i kö och väntar på att bli behandlade av domstolarna. 2014 lovade Italiens premiärminister Renzi att försöka göra domstolarna mer effektiva.¹²⁴ Hur Renzi lyckas får framtiden utvisa. Från Världsbankens statistik kan det dock utläsas att det i nuläget tar 1120 dagar att driva en civil process i Italiens rättsväsende.¹²⁵

¹¹⁷ Cuonzo, 2013.

¹¹⁸ Jämför Artikel 6 Europakonventionen.

¹¹⁹ Laino mot Italien, dom 18.2.1999.

¹²⁰ Danelius, 1999, s. 585.

¹²¹ Se till exempel Bottazzi, Di Mauro och Ferrari, alla från år 1999.

¹²² Danelius, 2015, s. 326.

¹²³ World Bank, 2013, s. 37.

¹²⁴ Zampano, 2014.

¹²⁵ World Bank, 2015, s. 77. Det kan för övrigt noteras att 1120 dagar är mer än dubbelt så lång tid som det till exempel tar att driva en civil process i Spanien, 510 dagar, som i sin tur kan jämföras med Schweiz, 390 dagar.

6 Rättsfall

Nedan kommer ett antal rättsfall som på olika sätt är relevanta för problematiken kring litispens och torpedo actions att redogöras för. Rättsfallen rör Brysselkonventionen när endast konventionen nämns alternativt 2001 års Bryssel I-förordningen när förordningen nämns.

6.1 Overseas Union Insurance vs. New Hampshire Insurance C-351/89

Målet mellan Overseas Union Insurance (Overseas Union) m.fl. och New Hampshire Insurance (New Hampshire) var ett av de första mål som avgjordes angående litispens. Overseas Union och New Hampshire hade under 1979 ingått ett försäkringsavtal med varandra men tvist uppstod angående förvaltningen av Overseas Unions försäkringar. New Hampshire var ett amerikanskt bolag men kunde anses ha hemvist i både Frankrike och England. I februari 1988 väckte New Hampshire talan¹²⁶ mot Overseas Union i Paris där de yrkade på betalning för försäkringen. Overseas Union samt de övriga stämde bolagen hävdade att domstolen i Paris inte var behörig. Overseas Union m.fl. väckte i april talan mot New Hampshire i England där de yrkade på att domstolen skulle fastställa att de hade haft rätt att hålla inne sin betalning.¹²⁷

Domstolen i England valde att vilandeförklara målet baserat på litispensreglerna i konventionen. Domstolen i England valde dock efter yrkande från Overseas Union m.fl. att ställa följande frågor till EU-domstolen:

- Spelar det någon roll vid tillämpningen av artikel 21 i konventionen om någon av parterna har sin hemvist i en medlemsstat?
- Måste domstolen vid vilken talan väckts senare alltid vilandeförklara mål när rekvisiten i artikel 21(2) är uppfyllda?
- Kan domstolen vid vilken talan väckts senare undersöka behörigheten av den första domstolen?¹²⁸

Domstolen konstaterade att syftet med konventionen var att se till att motsägande domar inte meddelas eftersom det skapar problem vid verkställighetsstadiet. Eftersom att det inte heller framgår av ordalydelsen av artikel 21 var parterna måste ha sin hemvist ska artikel 21 tolkas som att artikeln måste gälla oavsett parternas hemvist.¹²⁹

¹²⁶ New Hampshire hade sedan tidigare väckt talan mot andra bolag vid samma domstol.

¹²⁷ C-351/89, p.2-7.

¹²⁸ C-351/89, p.8.

¹²⁹ C-351/89, p.14-18.

På de andra frågorna svarade domstolen att ingen domstol förutom den domstol vid vilken talan väckts är bättre behörig att avgöra sin egen behörighet.¹³⁰ Det finns inte heller någon ordalydelse i konventionen, förutom bestämmelserna om exklusiv behörighet, där domstolen vid vilken talan väckts senare får pröva den ursprungliga domstolens behörighet.¹³¹ I domen antyder EU-domstolen att prövningen av frågorna hade varit annorlunda om exklusiv jurisdiktion hade förelegat.¹³² Domstolen besvarade därför frågorna med att artikel 21 ska tolkas som att den domstol vid vilken talan väckts sekundärt endast ska vilandeförklara målet och att den inte själv får undersöka den första domstolens behörighet.¹³³

6.2 Gasser vs. MISAT C-116/02

Denna dom baseras på Brysselkonventionen och avgjordes i plenum den 9 december 2003. Gasser var ett klädesföretag med säte i Österrike. Gasser hade under flera år sålt barnkläder till MISAT som hade säte i Italien. Tvist uppstod som ett resultat av deras avtal. I april 2000 väckte MISAT talan mot Gasser vid *Tribunale civile e penale di Roma* om fastställelse av att avtalet mellan parterna hade upphört att gälla. MISAT yrkade även på att domstolen skulle fastställa att MISAT inte hade gjort sig skyldigt till avtalsbrott och att Gasser inte hade iakttagit sin lojalitetsplikt och därför skulle ersätta MISAT för den skada MISAT hade lidit.¹³⁴

Gasser väckte talan mot MISAT i december 2000 vid *Landsgericht Feldkirch* i Österrike om betalning av obetalda fakturor. Gasser hävdade att domstolen var behörig med stöd av artikel 5(1) i Brysselkonventionen eftersom det var i Österrike som förpliktelsen som talan var baserad på skulle uppfyllas. Gasser ansåg även att parterna hade en prorogationsklausul som gjorde domstolen behörig. Klausulen fanns tryckt på samtliga av Gassers fakturor som skickats till MISAT under åren. Gasser ansåg att eftersom MISAT inte hade motsatt sig denna klausul så hade MISAT accepterat den. Gasser ansåg att klausulen skulle tolkas som en prorogationsklausul i den mening som avses i artikel 17 i konventionen. MISAT bestred förekomsten av denna prorogationsklausul samt hävdade att domstolen i Österrike inte hade behörighet på grund av artikel 2 i konventionen där huvudregeln om att domstolen i svarandens hemvist ska vara behörig återfinns.

Problemet var att talan hade väckts vid två olika domstolar, båda bundna av Brysselkonventionen, vilket strider mot artikel 21.¹³⁵ Domstolen i Österrike vilandeförklarade målet tills dess att domstolen i Italien skulle avgöra om de var behöriga eller inte. Den italienska domstolen ansåg sig vara behörig

¹³⁰ C-351/89, p. 23.

¹³¹ C-351/89, p. 24.

¹³² C-351/89, p. 21, 24.

¹³³ C-351/89, p. 26.

¹³⁴ C-116/02 p. 11-12.

¹³⁵ Artikel 27 i 2001 års Bryssel I-förordning.

baserat på att orten där den förpliktelse som talan avsåg skulle uppfyllas var där domstolen var belägen. Frågan om det förelåg en prorogationsklausul prövade inte den italienska domstolen. Gasser överklagade därför till Oberlandsgericht Innsbruck och yrkade att Landsgericht Feldkirchs behörighet skulle fastställas och att målet därefter skulle återupptas.

Oberlandsgericht Innsbruck hänsköt frågor till EU-domstolen för prövning. Oberlandsgericht Innsbruck frågade för det första hur klausulen i fakturorna skulle tolkas, om klausulen skulle tolkas som en prorogationsklausul skulle Landsgericht Feldkirch då vara exklusivt behörig att avgöra tvisten i enlighet med artikel 17, och för det andra, om så var fallet måste domstolen i så fall vilandeförklara målet eftersom talan redan hade väckts i Italien? Oberlandsgericht Innsbruck frågade slutligen även om orimligt långa handläggningstider kunde påverka tillämpningen av artikel 21 i konventionen?

I målet kom domstolen fram till att även om det finns en prorogationsklausul så innebär det inte att en domstol inte ska vilandeförklara målet.¹³⁶ Den domstol där talan väckts senare ska alltid vilandeförklara målet till dess att den första domstolen har förklarat sig behörig eller ej. I förlängningen innebär det också att om domstolen vid vilken talan först väckts finner att de är behöriga att behandla målet ska den andra domstolen efter det avskriva målet.

I domen berörde EU-domstolen problematiken kring att domslutet innebär en möjlighet för parter att missbruka litispendensreglerna för att förhåla tvister. Domstolen ansåg dock att det inte berättigade en tolkning av bestämmelserna i konventionen som gick emot dess ordalydelse och syfte.¹³⁷

Det faktum att handläggningstiderna ibland är oproportionerligt långa ska inte heller ha någon påverkan vid bedömningen av om handläggningen av målet vid domstolen där talan senare väckts ska låtas vilandeförklaras eller ej. I målet hade Gasser argumenterat för att de orimligt långa handläggningstiderna skulle strida mot artikel 6 Europakonventionen. Storbritannien hade även inkommit med ett yttrande där de ansåg att domstolar skulle kunna göra undantag från artikel 21 om kändan väckt talan vid en obehörig domstol i syfte att förhåla förfarandet och när den domstol vid vilken talan först väckts inte har prövat sin behörighet inom rimlig tid. EU-domstolen ansåg dock att avsteg från artikel 21 inte kan göras på grund av orimligt långa handläggningstider. Domstolen ansåg att det gick emot ordalydelsen och syftet av konventionen, där en av grundpelarna är ömsesidigt förtroende.¹³⁸

¹³⁶ C-116/02, p. 54.

¹³⁷ C-116/02, p. 53.

¹³⁸ C-116/02, p. 62-72.

6.2.1 Generaladvokat Legers förslag till avgörande

Generaladvokat Leger hade en annan åsikt än domstolen i sitt förslag till avgörande. Även om hans förslag inte är av samma vikt som domen är hans förslag till avgörande av intresse som jämförelse till domen. Leger tog avstamp i besvarandet av tolkningsfrågan, om giltiga prorogationsklausuler utgör ett undantag från litispendensreglerna, med att beskriva litispendensreglernas syfte vilket är förhindra att parallella processer handläggs samtidigt i olika medlemsstater och resulterar i inbördes oförenliga domar. Bestämmelsen vill förhindra att medlemsstater vägrar att erkänna en dom eftersom den är oförenlig med en annan dom som meddelats i en tvist mellan samma parter i den stat där domen görs gällande.¹³⁹ Leger ansåg att det fanns en lösning på frågan som ställts som kunde härledas ur domstolens egen praxis från målet *Overseas Union Insurance*. I målet uttalade domstolen nämligen att avvikelser från föreskriften i artikel 21 i Brysselkonventionen får ske när den domstol vid vilken talan väcks senare har exklusiv behörighet att avgöra tvisten. Leger ansåg att denna rättspraxis kunde tillämpas i sådana fall där den domstol vid vilken talan väckts senare har exklusiv behörighet på grund av en prorogationsklausul.¹⁴⁰

Kommissionen hade ansett att det fanns stor risk att om man tillät avsteg från artikel 21, i fall som rör prorogationsklausuler, att motstridiga domar skulle kunna komma att meddelas. Kommissionen ansåg även att den exklusiva behörighet som ges vid avtal om behörig domstol hade en svagare effekt än den exklusiva behörighet som följde av artikel 16 där fastighetsforumet fanns. Detta på grund av att parterna inte kunde undvika tillämpningen av artikel 16 medan parterna alltid har möjlighet att häva ett avtal om domstols behörighet eller avstå från att göra överenskommelsen gällande. En svarande har alltid möjligheten att gå i svaromål där talan har väckts och därmed göra den domstolen behörig.¹⁴¹ Detta gäller dock inte om det finns en domstol med exklusiv behörighet för talan vilka hade resulterat i att en eventuell dom inte hade erkänts, som vid fastighetsforum.¹⁴²

Leger höll dock inte med kommissionen utan ansåg att om man inte gjorde ett undantag från artikel 21 i fall som angavs i artikel 17 skulle syftet med artikeln urvattnas. Han ansåg även att risken för oförenliga domar kunde begränsas. Leger lägger stor vikt vid de uttalanden som domstolen har gjort i *Overseas Union Insurance* där han noterar att domstolen beskrev att avsteg från artikel 21 får göras och ”särskilt enligt dess artikel 16”. Leger noterade att ordet särskilt antyder att det inte endast är artikel 16 som kan bli aktuell utan även andra artiklar.¹⁴³ Han noterade även att EU-domstolen inte

¹³⁹ Leger, p. 44.

¹⁴⁰ Leger, p. 48.

¹⁴¹ Leger, p. 56.

¹⁴² Med undantag från i de fall en dom inte skulle kunna erkännas på grund av att de har meddelats i strid med exklusivbehörighet av domstol, som vid fastighetsforum.

¹⁴³ Leger, p. 58.

anförde några skäl som skulle motivera undantag från artikel 21 eftersom det inte var en fråga som hade ställts till domstolen.

Leger ansåg att undantag från artikel 21 kunde förklaras med hjälp av vissa överväganden. Han ansåg att när den domstol vid vilken talan först väckts endast kan avvisa talan på grund av bristande behörighet finns det heller inte någon anledning för den andra domstolen att vilandeförklara målet. Han konstaterade att det inte föreligger en litispendsituation när den domstol vid vilken talan väckts senare har exklusiv behörighet då han ansåg att för att en litispendsituation krävs det att de berörda domstolarna faktiskt är behöriga att pröva tvisten.¹⁴⁴

Leger ansåg att detta resonemang kunde appliceras på situationer där en domstol var exklusivt behörig baserat på en prorogationsklausul. Han såg även betydande risker med att inte tillåta undantag från artikel 21 när prorogationsklausuler finns eftersom det kan uppmuntra parter till att missbruka litispendsreglerna till sin fördel.¹⁴⁵ I sitt förslag till avgörande kom han därför fram till att avsteg från artikel 21 ska få göras i fall där det inte finns utrymme för något tvivel om att exklusiv behörighet föreligger vid den domstol där talan har väckts senare på grund av ett avtal mellan parterna om domstols behörighet.

6.3 Weber vs. Weber C-438/12

Målet handlar om sakrätt i fast egendom och förhållandet mellan fastighetsforum i art 22(1) och litispends i artikel 27(1) i Bryssel I-förordningen. Två systrar samägde en fastighet i Tyskland. Irmengard ägde 6/10 och Mechthilde ägde 4/10 av fastigheten. Irmengard hade sedan 1971 en registrerad förköpsrätt till Mechthildes andel av fastigheten. I oktober 2009 sålde Mechthilde sin andel av fastigheten till ett tyskt bolag, Z. GbR, i vilken hennes son var företagsledande. I köpeavtalet fanns dock en klausul som gav Mechthilde hävningsrätt under vissa förutsättningar. När Irmengard notifierades om köpeavtalet mellan Mechthildes och sin sons bolag, utövade hon sin förköpsrätt till Mechthildes andel. I februari 2010 upprättades ett avtal där Irmengard och Mechthilde erkände att Irmengard utnyttjat sin förköpsrätt på ett korrekt sätt. Systrarna kom även överens om köpevillkoren för att Irmengard skulle överta Mechthildes andel av fastigheten. Mechthilde förklarade även i en skrivelse att hon hävde köpeavtalet som hon hade med sonens bolag. I början av mars betalade Irmengard den överenskomna köpeskillingen.¹⁴⁶

I slutet av mars väckte bolaget Z. GbR talan vid *Tribunale ordinario di Milano* i Italien mot de båda systrarna med yrkande om att domstolen skulle

¹⁴⁴ Leger, p. 59.

¹⁴⁵ Leger, p. 68.

¹⁴⁶ C-438/12 p. 18-23.

fastställa att Irmengards utövande av förköpsrätten var ogiltig samt att avtalet mellan bolaget och Mechthilde fortfarande var giltigt.¹⁴⁷

I juli 2010 väckte Irmengard talan mot Mechthilde vid *Landsgericht München* i Tyskland med yrkande om att domstolen skulle förplikta Mechthilde att godkänna att Irmengard fördes in i fastighetsregistret som ägare av Mechthildes 4/10 andel av fastigheten. Irmengard anförde även att eftersom den utövade förköpsrätten inte var en del av avtalet mellan Z. GbR och Mechthilde gällde hävningsrätten inte mot henne.¹⁴⁸

Talan var nu väckt vid två olika domstolar bundna av Bryssel I-förordningen angående samma omständigheter. Baserat på detta lät *Landsgericht München* målet vila till dess att domstolen i Italien skulle finna sig behörig eller ej. Irmengard överklagade detta till *Oberlandsgericht München*¹⁴⁹ som hänsköt följande två huvudfrågor till EU-domstolen.

- Är det talan om ”sakrätt i fast egendom” när det handlar om förköpsrätt, vilket hade inneburit att Tyskland hade exklusivt forum enligt artikel 22(1)?
- Måste domstolen som har exklusiv behörighet men där talan väckts senare, innan den låter målet vilandeförklaras, pröva om en eventuell dom från den domstol där talan först väcktes ska förvägras erkännande i andra medlemsstater på grund av att regeln om exklusiv behörighet åsidosatts?

Domstolen konstaterade att sakrätt i fast egendom ska fastställas självständigt i unionsrätten och att den huvudsakliga anledningen till att domstolarna i den medlemsstat där fastigheten är belägen ska vara exklusivt behörig är processekonomisk. Det vill säga att den domstol som är närmast belägen fastigheten har bäst möjlighet att få god kännedom om de faktiska omständigheterna i fallet samt tillämpa regler och sedvänjor som rör fastigheten.¹⁵⁰ Problematiken i tvisten rörde en icke korrekt tillämpad förköpsrätt till fast egendom och inte fast egendom i sig. Domstolen kom dock ändå fram till att talan om fastställelse av sakrätt till fast egendom omfattas av den exklusiva behörighet som följer av artikel 22.¹⁵¹

I målet var även fråga om huruvida den domstol där talan väckts senare, trots exklusiv behörighet, måste vilandeförklara målet till dess att den första domstolen bedömt sin behörighet eller om domstolen kan pröva huruvida den eventuella dom som kan komma ifrån den domstol där talan väckts först

¹⁴⁷ C-438/12 p. 24.

¹⁴⁸ C-438/12 p. 25.

¹⁴⁹ C-438/12 p. 26.

¹⁵⁰ C-438/12, p. 40-41.

¹⁵¹ C-438/12, p. 44-47.

skulle vara verkställbar.¹⁵² I målet stod det klart att domstolen i Tyskland hade exklusiv behörighet.¹⁵³ Enligt artikel 35(1) av förordningen ska en dom som meddelas i en medlemsstat inte erkännas i en annan medlemsstat om den strider mot bestämmelserna om exklusiv behörighet.¹⁵⁴ Domstolen kom därför fram till att alla andra tolkningar än att den domstol som är exklusivt behörig enligt artikel 22 inte ska vilandeförklara målet eller förklara sig obehörig skulle strida mot syftena bakom förordningen.

6.4 Cartier vs. Ziegler C-1/13

Målet mellan Cartier och Ziegler rörde ett transportavtal av kosmetikaprodukter från Frankrike till Storbritannien. Cartier hade anlitat Ziegler för att transportera deras kosmetikaprodukter. Ziegler hade överlåtit transporten till bolaget Inko Trade som i sin tur överlät transporten vidare till Jaroslav Mateja. Under transporten blev delar av lasten stulen. Den ekonomiska skadan på grund av stölden uppgick till ca 145 000 €. Cartier, tillsammans med sitt försäkringsbolag Axa Assurances, väckte den 24 september 2008 talan i Frankrike där de yrkade att domstolen skulle förpliktiga de tre transportörerna att solidariskt betala skadestånd.¹⁵⁵

Vid förhandlingar i oktober 2010 kom Ziegler med en lispensändning i vilken de anförde att Ziegler redan den 16 september 2008 väckt talan i Storbritannien. Cartier ansåg att Ziegler inte kunde komma med den invändningen vid förhandlingen eftersom den borde ha presenterats i ett tidigare skede av processen. Cartier ansåg även att det inte var fastställt att domstolen i England var behörig samt att de två olika målen rörde olika saker och att fråga var om olika parter. Domstolen i Frankrike höll inte med Cartier och valde att vilandeförklara målet till dess att domstolen i England hade avgjort sin behörighet. Men bland parterna var det tvistigt hur ”fastställt” skulle tolkas och domstolen valde därför att hänskjuta frågan till EU-domstolen.

Den fråga som domstolen valde att hänskjuta till EU-domstolen var:

”Ska artikel 27(2) i förordningen tolkas så, att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig när antingen ingen av parterna har invänt att den domstol saknar behörighet eller domstolen i fråga har förklarat sig behörig genom ett beslut som är oåterkalleligt, bland annat därför att alla rättsmedel är uttömda?”¹⁵⁶

EU-domstolen konstaterade att det inte var exakt definierat under vilka omständigheter det skulle anses ”fastställt” att den domstol vid vilken talan

¹⁵² C-438/12, p. 48.

¹⁵³ C-438/12, p.53.

¹⁵⁴ C-438/12, p. 54

¹⁵⁵ C-1/13, p. 10-13.

¹⁵⁶ C-1/13, p. 23.

först väckts är behörig.¹⁵⁷ När så är fallet ska förordningen tolkas självständigt och med hänsyn till dess uppbyggnad och syfte.

Domstolen kom fram till att förordningen ska tolkas som att det ska anses fastställt att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig när den domstolen inte ex officio förklarar sig obehörig och ingen av parterna invänt mot domstolens behörighet före eller senast vid den tidpunkt när det gjorts ett ställningstagande som enligt den nationella processrätten är att betrakta som det första svaromålet.¹⁵⁸

6.5 Turner vs. Grovit C-159/02

I England har det varit kutym att använda så kallade anti-suit injunctions. Anti-suit injunctions förenlighet med Brysselkonventionen har dock varit diskuterad. I målet mellan Turner och Grovit m.fl. kom äntligen ett svar på detta.

Målet rörde den eventuellt olovliga uppsägningen av Mr. Turner från Harada Ltd. Turner var brittisk medborgare och var bosatt i Storbritannien. I början av 90-talet anställdes han som juridisk rådgivare av en företagskoncern, Changepoint Group, vars huvudsakliga verksamhet var att driva växlingskontor. Turner utförde huvudsakligen sina arbetsuppgifter i Storbritannien men blev senare förflyttad till Spanien, och var då anställd i bolaget Harada Ltd. Efter endast tre månader i Spanien lämnade han in sin uppsägningsansökan. Anledningen var att bolaget som han var anställd vid hade försökt involvera honom i olaglig verksamhet, vilket Turner ansåg motsvarade olovlig uppsägning från arbetsgivarens sida.¹⁵⁹

Som ett resultat därav väckte Turner i mars 1998 talan i London där han yrkade på skadestånd för att arbetsgivaren forcerat honom att säga upp sig själv. Haradas ansåg att domstolen i London inte var behörig men fick inte gehör angående detta av domstolen, som förpliktade Haradas att betala ut ett skadestånd till Turner.¹⁶⁰

Changepoint Group väckte därefter i juli 1998 talan mot Turner i Madrid. Changepoint Group yrkade på att domstolen skulle förplikta Turner att betala ett skadestånd på 85 miljoner ESP¹⁶¹ som bolaget ansåg motsvarade den skada som Turner genom sitt agerande i bolaget hade vållat. Turner valde då att vid en domstol i England yrka att domstolen vid vite skulle förbjuda¹⁶² Harada och Changepoint Group att vidhålla sin talan i Spanien eller i övrigt väcka talan angående anställningsavtalet. Domstolen biföll Turners yrkande som skulle gälla fram till dess att annat meddelats. Anledningen till att domstolen biföll Turners yrkande var bland annat att

¹⁵⁷ C-1/13, p. 31.

¹⁵⁸ C-1/13, p. 45.

¹⁵⁹ C-159/02, p. 2-7.

¹⁶⁰ C-159/02, p. 7-8.

¹⁶¹ Spanska Pesetas. Summan motsvarade drygt 4 700 000 SEK.

¹⁶² Detta är en så kallad anti-suit injunction.

domstolen ansåg att talan i Spanien hade väckts i ond tro med avsikt att avskräcka Turner från att fullfölja sin talan om olovlig uppsägning.¹⁶³

Konsekvensen av domstolens beslut var att processen i Spanien lades ned. Changepoint Group och Harada valde dock att överklaga domstolens beslut om förbudet att väcka talan baserat på anställningsavtalet fram till domstolen meddelade något annat. Bolaget ansåg att ett sådant beslut, det vill säga en anti-suit injunction, var oförenligt med konventionen. En fråga om detta ställdes därför till EU-domstolen.¹⁶⁴

Frågan som ställdes lød:

”Är det oförenligt med konventionen [...] att domstolar i Förenade kungariket meddelar förbud för svarande som hotar att väcka eller vidhålla en talan vid domstolarna i en annan konventionsstat då dessa svarande handlar i ond tro med avsikt att hindra handläggningen av ett mål som anhängiggjorts vid engelska domstolar?”¹⁶⁵

För att besvara frågan tog domstolen sin utgångspunkt i principen om ömsesidigt förtroende för varandras rättsystem. EU-domstolen ansåg att en domstol som vid vite förbjuder en part att väcka talan eller vidhålla en talan vid en utländsk domstol negativt påverkar den utländska domstolens behörighet att avgöra tvisten och detta ingrepp är oförenligt med konventionens regelverk.¹⁶⁶

Storbritannien hade yttrat sig i frågan och gjort gällande att en anti-suit injunction kan motiveras med att det endast innebär ett indirekt ingrepp i den utländska domstolens behörighet och att avsikten är att förhindra rättegångsmissbruk. Men domstolen ansåg att eftersom att svaranden anklagats för att ha utnyttjat behörigheten av en domstol i en annan konventionsstat kommer en bedömning av i vilken mån det är relevant att väcka talan vid en domstol i en annan medlemsstat innebära ett brott mot principen om ömsesidigt förtroende.¹⁶⁷

Slutsatsen av fallet är därför att konventionen ska tolkas som så att det utgör hinder för en domstol i en medlemsstat att förbjuda en part i ett relaterat mål att väcka eller vidhålla en talan vid en domstol i en annan medlemsstat. Detta oavsett avsikten med förbudet.¹⁶⁸

¹⁶³ C-159/02, p. 9-12.

¹⁶⁴ C-159/02, p. 13-14.

¹⁶⁵ C-159/02, p. 18.

¹⁶⁶ C-159/02, p. 27.

¹⁶⁷ C-159/02, p. 28.

¹⁶⁸ C-159/02, p. 31.

7 Hur kan parter idag undvika Torpedo Actions?

7.1 Vitesklausul

Idag finns bara två sätt att undvika torpedo actions och inget av alternativen är speciellt bra. Alternativen som finns är att antingen avtala om behörig domstol med hot av vite om talan väckts vid en annan domstol eller att stämma först.

Som ovan beskrivits har parter rätt att ha prorogationsklausuler i sina avtal. Klausulerna ska enligt reglerna ge en domstol exklusiv behörighet. Fördelen med dessa klausuler är många. Det blir mer förutsägbart för parterna var de kan bli stämda samt att parterna inte behöver spendera stora ekonomiska resurser på att tvista om behörig domstol. Problemet med att avtala är att prorogationsklausuler inte respekteras om de ställs mot litispendensreglerna. Rättsfallet Gasser visade nämligen att litispendensreglerna har företräde framför prorogationsklausuler.¹⁶⁹

En möjlighet är därför att skriva in vitesklausuler i avtalen som aktualiseras om en part bryter mot prorogationsklausulen. Med vitesklausulerna kan en part även om den blir stämd i ett annat land än det som avtalats få kompensation för detta på avtalsrättslig grund.

7.2 Väck talan först

Tyvärr har det bästa sättet att undvika en torpedo action varit att själv stämma först. Det är en väldigt aggressiv taktik men också det mest effektiva sättet att undvika en torpedo. Genom att stämma först ser käranden till att svaranden inte kan väcka en egen process i ett annat land utan att själv råka ut för litispendensreglerna.

Från bland annat fallet Gasser har EU-domstolen gett utrymme för italienska torpeder att fortgå. Juridiska rådgivare bör därför i situationer där det finns risk för detta råda sina klienter att inte vänta med att starta en process. Framför allt i Sverige har utgångspunkten alltid varit att en fredlig lösning genom förlikning eller medling är att föredra. Medling och förlikning kan fortfarande ske efter att talan har väckts men risken för eskalation ökar alltid vid inledande av ett rättsligt förfarande. Risken är inte obetydlig att motparten blir mindre villigt inställd till förhandling om denna parallellt blir stämd. Möjligheten att råka ut för en torpedo action riskerar att göra de europeiska processerna mer snarlika de amerikanska.¹⁷⁰

¹⁶⁹ Stanko, s. 22-23.

¹⁷⁰ Bogdan, 2004, s. 60-61.

8 2012 års Bryssel I-förordning

8.1 Bakgrund

I april 2009 antog kommissionen en rapport om tillämpningen av den ursprungliga Bryssel I-förordningen.¹⁷¹ Det övergripande målet med översynen var att vidareutveckla rättsväsendet i det europeiska området genom att undanröja kvarvarande hinder för fri rörlighet för rättsliga avgöranden i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande. Förslaget syftade mer specifikt till att underlätta handläggningen av gränsöverskridande tvister och den fria rörligheten för domar i Europeiska unionen. Översynen skulle också bidra till att skapa de rättsliga förutsättningar som krävs för att den europeiska ekonomin ska återhämta sig från den finanskris som drabbade Europa vid 2008.¹⁷²

I mångt och mycket är den nya förordningen väldigt lik den ursprungliga men det finns även nytt innehåll i den nya förordningen. Förslaget som presenterades inför kommittén¹⁷³ togs väl emot och det ansågs att den omarbetade förordningen var ett nödvändigt initiativ för att uppnå ett välfungerande samarbete på området. Kommittén förklarade även att de förändringar som föreslagits till den nya förordningen hade grundats på problem som har rapporterats till kommissionen.¹⁷⁴

Rapporten hade konstaterat att det i huvudsak fanns fyra grundproblem. Dessa var att förförandet för erkännande och verkställighet av domar i en annan medlemsstat fortfarande fungerade dåligt, att tillgången till rättslig prövning i EU generellt sätt var otillfredsställande när svaranden hade hemvist utanför EU, att avtal om val av behörig domstol behövde bli effektivare samt att samspelet mellan skiljeförfarande och tvistelösning i domstol behövde förbättras.¹⁷⁵

För uppsatsen är endast frågan om avtal om val om behörig domstol relevant. Förslaget att bidra till att sådana avtal blev mer effektiva fick stort stöd av berörda aktörer och medlemsstater. Förslaget att ge den valda domstolen företräde att besluta om sin egen behörighet var det förslag som var populärast. Detta liknade det förfarande som finns inrättat i 2005 års Haagkonvention och det ansågs fördelaktigt att det därmed kunde finnas en konsekvent linje inom EU och internationellt. Detta skulle också vara till fördel om unionen valde att ansluta sig till Haagkonventionen i framtiden.¹⁷⁶

¹⁷¹ SOU 2013:65, s. 88.

¹⁷² EUT C 218, 23.7.2011, s.79.

¹⁷³ Europeiska ekonomiska och sociala kommittén.

¹⁷⁴ EUT C 218, 23.7.2011, 79.

¹⁷⁵ KOM(2010) 748, s. 3-4.

¹⁷⁶ KOM(2010) 748, s. 5.

Den nya Bryssel I-förordningen¹⁷⁷ trädde i kraft den 10 januari 2013 och har i huvudsak tillämpats sedan den 10 januari 2015. Irland och England har valt att tillämpa den nya förordningen och så har även Danmark. Nedan kommer endast de relevanta nya lagstiftningsavsnitten behandlas.

8.2 Lagstiftningen

I den nya förordningen har en definitions katalog införts som artikel 2. Det har resulterat i en förskjutning av behörighetsartiklarna. Huvudregeln angående behörighet återfinns nu i artikel 4 och de särskilda behörighetsreglerna finns i artikel 7-26. Huvudregeln är oförändrad jämfört med den ursprungliga förordningen. Hemvist definieras fortfarande på samma sätt. För fysiska personer är det fortfarande den lag som tillämpas vid domstolen där stämning har skett som är avgörande.¹⁷⁸ För juridiska personer regleras hemvist nu i artikel 63 som i all väsentlighet är oförändrad.

8.2.1 Avtal om domstols behörighet artikel 25-26

En relativt stor förändring var att det inte längre har betydelse var parterna har sin hemvist vad gäller prorogationsavtal. Det betyder alltså att båda parterna kan ha sin hemvist i en icke EU-medlemsstat. I den tidigare förordningen förutsattes det att åtminstone en part hade hemvist i en medlemsstat.¹⁷⁹ Det förutsätts dock att avtalet inte är ogiltigt i materiellt hänseende enligt det av parterna valda landets lag.¹⁸⁰ I övrigt är formkraven desamma som i den ursprungliga förordningen och prorogationsklausuler ska fortfarande medföra exklusiv behörighet för den utpekade domstolen om inget annat avtalats.

Något som dock är viktigt att notera är att avtalens giltighet numera ska avgöras enligt det avtalade landets lag. Tidigare skulle giltigheten av avtalen avgöras baserat på autonoma EU-krav. Kraven låg då vid minimala formella krav baserat på artikeln.¹⁸¹ Konsekvenserna av detta kommer belysas nedan.¹⁸²

8.2.2 Litispensens artikel 29-34

I ingressen till förordningen bekräftas det att en av de viktigaste delarna för att rättsskipningen inom EU ska fungera väl är litispensreglerna.¹⁸³ De

¹⁷⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

¹⁷⁸ Se artikel 62 i 2012 års Bryssel I-förordning.

¹⁷⁹ Jfr. 4.4 Artikel 27 Litispensens.

¹⁸⁰ Ingress 20, Bryssel Ia-förordningen.

¹⁸¹ Linklaters, 2014, s. 6.

¹⁸² Se under 10.5 Giltigheten av en prorogationsklausul.

¹⁸³ Ingress 21, Bryssel Ia-förordningen.

ursprungliga reglerna om litispensens är i stort oförändrade jämfört med den ursprungliga förordningen. Men till de ursprungliga bestämmelserna har nya artiklar lagts till. Den för uppsatsen största förändringen finns i artikel 31. De nya relevanta bestämmelserna lyder:

”Artikel 31(2-3)

2. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 26 ska, i de fall talan väckts vid en domstol i en medlemsstat som har exklusiv behörighet enligt ett avtal som avses i artikel 25, varje domstol i en annan medlemsstat låta handläggningen av målet vila fram till dess att den domstol där talan väcks på grundval av avtalet förklarar att den är obehörig i enlighet med avtalet.

3. Om den domstol som anges i avtalet har funnit att den är behörig att ta upp talan till prövning i enlighet med avtalet ska varje domstol i en annan medlemsstat avvisa talan till förmån för denna domstol.”

De nya bestämmelserna innebär att om talan väckts vid en domstol som inte är behörig enligt en prorogationsklausul ska den låta målet vila fram till dess att den domstol som är utpekad enligt avtalet förklarat sig behörig eller obehörig. Regeln förutsätter att talan också har väckts vid den avtalade domstolen. Om den utpekade domstolen finner att den är behörig ska domstolen där talan har väckts, som inte är behörig enligt parternas avtal, avvisa talan till förmån för den behöriga domstolen. Dessa nya bestämmelser syftar att säkerställa att den domstol som avtalats om har företräde samt att förhindra rättegångsmissbruk.¹⁸⁴ Undantaget ska dock inte användas om parterna har ingått motstridiga avtal om en viss domstols exklusiva behörighet eller när talan först har väckts vid en domstol som anges i ett avtal om en viss domstols exklusiva behörighet. Om så är fallet bör huvudregeln angående litispensens fortfarande gälla.¹⁸⁵

Syftet med de nya reglerna är en del av EU:s strävan att göra avtal om val av behörig domstol mer effektiva.¹⁸⁶ Problemen med de ursprungliga reglerna var, som visade sig i fallet Gasser, att prorogationsklausuler inte fick den avsikt som avsetts det vill säga att reglerna ska innebära att en domstol som har blivit utpekad i en prorogationsklausul är exklusivt behörig. Problemet ledde till mycket problem för den part som råkade ut för ett missbruk av litispensreglerna och fick spendera mycket tid och pengar på att processa om domstolsbehörigheten.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Ingress 22, Bryssel Ia-förordningen.

¹⁸⁵ Ingress 22, Bryssel Ia-förordningen.

¹⁸⁶ SOU 2013:63, s.150.

¹⁸⁷ SOU 2013:63, s. 150-151.

9 Reaktionen på den nya förordningen

Reaktionerna på förändringarna i Bryssel I-förordningen har generellt sett varit positiva. Många, bland annat globala advokatbyråer¹⁸⁸, är hoppfulla att problemen med torpedo actions eller missbrukande av litispensreglerna kommer att minska. Som alltid finns det reaktioner och funderingar kring ny lagstiftning. Nedan kommer några av de synpunkter som har väckts att återges.

9.1 Oklarheter kring tiden när processen startar

Några har diskuterat hur övergångsperioden mellan omständigheterna för tvisten och ikraftträdandet av förordningen kommer fungera. Vissa kritiker reflekterar över hur det kommer fungera om ett avtal innehållande en prorogationsklausul är skriven före den 10 januari 2015¹⁸⁹ men talan väckts efter det datumet.¹⁹⁰ Denna kritik måste dock anses vara obefogad baserat på artikel 66 i 2012 års förordning som säger att den nya förordningen skall tillämpas på rättsliga förfaranden som inletts från och med den 10 januari 2015.

9.2 Motsägande klausuler eller hybridklausuler

En av de vanligaste kommentarerna eller reaktionerna kring den nya förordningen har varit angående hur förordningen ska fungera när hybridklausuler eller motsägande klausuler finns. Hybridklausuler är framförallt vanliga vid låneavtal.¹⁹¹ Klausulerna har den avsikten att en part, oftast låntagaren, endast får stämma vid en domstol medan den andra parten, oftast långivaren, har en möjlighet att stämma i alla behöriga jurisdiktioner.¹⁹² Det är oklart hur dessa klausuler kommer att tolkas och hur de kommer fungera i relation till de nya reglerna.

I förordningen har det specificerats att undantaget i förordningen vid prorogationsklausuler inte ska tillämpas när motstridiga avtal om domstols

¹⁸⁸ Se bland annat Herbert Smith Freehills LLP, 2015, Allen & Overy, 2013, Ashurst, 2014.

¹⁸⁹ Det datum, som ovan nämnts, när förordningen trädde i kraft.

¹⁹⁰ Herbert Smith Freehills LLP, 2015, s. 2.

¹⁹¹ Herbert Smith Freehills LLP, 2015, s. 2.

¹⁹² Herbert Smith Freehills LLP, 2015, s. 2.

behörighet har ingåtts.¹⁹³ I en dom från Frankrike¹⁹⁴ godtogs inte en hybridklausul och hybridklausulens förenlighet med Bryssel I-förordningen¹⁹⁵ har därefter diskuterats.¹⁹⁶ Det är därför oklart hur hybridklausulerna kommer tolkas i och med den nya förordningen och hur en domstol vid vilken talan först väckts kommer att se på en invändning om exklusiv behörighet till förmån för en annan domstol om den baseras på en hybridklausul.¹⁹⁷

9.3 Vad krävs för att domstolen ska vilandeförklara målet?

I den nya förordningen är det inte specificerat vad en part måste visa för att en domstol ska vilandeförklara ett mål med hänvisning till att stämning har utfärdats vid en domstol som är exklusivt behörig som ett resultat av ett avtal om domstols behörighet. Det är också oklart hur den första domstolen ska pröva om det finns ett avtal eller klausul som ger en annan domstol behörighet. Utgångspunkten för den nya lagstiftningen bör vara att den domstol som angetts i avtal som exklusivt behörig ska pröva sin behörighet. Trots detta borde ändå den första domstolen göra någon form av prövning innan de vilandeförklarar ett mål. Prövningen bör vara översiktlig för att snabbt kunna konstatera att en prorogationsklausul finns annars skulle även den nya lagstiftningen kunna missbrukas.¹⁹⁸

9.4 Väcka talan vid behörig domstol

Ett annat problem är också för att domstolen ska vilandeförklara målet vid den domstol där talan först har väckts krävs det att talan väckts vid specifikt den domstol som har angetts i avtalet.¹⁹⁹ Detta kan vara problematiskt om en part inte har för avsikt att inleda en process²⁰⁰ ens vid rätt domstol utan hade riktat in sig på att lösa tvisten utan en process. Denna part kan då tvingas in i en dyr domstolstvist som parten helst hade velat undvika.

9.5 Giltigheten av prorogationsklausulen

Som ovan nämnts kommer nu giltigheten av prorogationsklausulen eller avtalet om behörig domstol underkastas det avtalade landets lag vid prövningen av prorogationsklausulens giltighet. Detta kommer inte påverka formella nationella regler som att klausulen eller avtalet måste vara skrivet

¹⁹³ Bryssel I-förordningen, Ingress 22.

¹⁹⁴ Dom den 26 september 2012, *X v Banque Privée Edmond de Rothschild Europe*, Cass. Civ. (1ère) (Cour de cassation).

¹⁹⁵ I målet var det 2001 års Bryssel I-förordning som låg till grund för tolkningen.

¹⁹⁶ Allen Overy, 2013.

¹⁹⁷ Herbert Smith Freehills LLP, 2015, s. 2.

¹⁹⁸ Allen & Overy, 2015.

¹⁹⁹ Allen & Overy, 2013.

²⁰⁰ Till exempel en part som inte anser sig ha gjort sig skyldig till en skadevållande handling relaterat till ett kontrakt och inte vill väcka en negativ fastställsetalan.

på ett specifikt språk eller övriga formella krav som framgår av artikeln. Det kan dock påverka tolkningar av klausuler där skillnader beroende på land kan uppstå. En sådan skillnad kan till exempel vara hur en hybridklausul ska tolkas, som i fallet *Mrne X v. Rothschild* där fransk lag avgjorde att en sådan klausul inte var giltig. Det kommer därför bli viktigt för parterna att undersöka det valda landets lag för att se till så att inga problem kring jurisdiktionsklausulerna uppstår.²⁰¹

9.6 Luganokonventionen

Eftersom Luganokonventionen ännu inte anpassats till den nya Bryssel I-förordningen kommer de nya reglerna inte påverka torpedo actions eller missbrukande av litispensreglerna i relation till Luganokonventionsstaterna.²⁰²

9.7 Utökning av befogenheterna enligt artikel 29

Stone är väldigt kritiskt mot de nya bestämmelserna. Han anser att bestämmelserna är onödiga. Han anser att de nya bestämmelserna förutsätter att den avtalade domstolen är mest lämpad att avgöra tvisten vilket han inte anser alltid vara sant. Han skriver också att alla domstolar inom EU ska anses vara lika behöriga att pröva sin domsrätt. Han anser, i likhet med vad som ovan sagts, att det kommer vara svårt för domstolarna att tillämpa de nya reglerna utan att pröva giltigheten av prorogationsklausulen.²⁰³

Stone inser att missbrukande av litispensreglerna i stor utsträckning har skett och anser att lösningen istället skulle vara stärka artikel 29. Han ser att det finns problem även i fall där avtal om behörig domstol inte har ingåtts. Han anser därför att en bättre lösning hade varit att införa någon form av summarisk process vid vilken domstolen ska avgöra sin behörighet att avgöra en tvist eller ej. Denna process ska ske snabbt in på inlämnandet av stämning. Till exempel cirka sex månader från dess att stämningen lämnats in till domstolen. Om en sådan process inte sker ska talan automatiskt förflyttas över till den domstol vid vilken talan har väckts senare.²⁰⁴

²⁰¹ Linklaters, 2014, s. 6-7.

²⁰² Linklaters, 2014, s. 4.

²⁰³ Stone, 2014, s. 199.

²⁰⁴ Stone, 2014, s. 199-200.

10 Analys

10.1 Vad är en torpedo action?

Torpedo actions är det fenomen där en part medvetet väcker talan vid en domstol, som inte nödvändigtvis är behörig att avgöra den tvist som uppstått, i syfte att fördröja eller stoppa en process och därmed till exempel få ett bättre förhandlingsläge. Den missbrukande parten har normalt väckt talan vid en domstol med långa handläggningstider, som är fallet vid domstolarna i exempelvis Italien.

10.2 Hur ser relevant lagstiftning ut?

Som ovan beskrivits kan behörighet ges på ett flertal grunder. Huvudregeln angående domstolsbehörighet är att talan ska väckas vid svarandens hemvist. Talan får dock väckas vid en annan domstol baserat på de alternativa behörighetsreglerna. Enligt de alternativa behörighetsreglerna kan domsrätt till exempel ges som ett resultat av avtal, där parterna kan väcka talan vid avtalets uppfyllelseort, eller baserat på var en skada har uppkommit eller kan uppkomma. Enligt förordningarna ska talan även väckas vid en specifik domstol i särskilda fall. Dessa fall inkluderar till exempel att talan ska väckas vid en specifik domstol när talan avser sakrätt i fast egendom. Avtal om en viss domstols behörighet ska också innebära att en domstol är exklusivt behörig att avgöra en tvist. Baserat på detta kan flera domstolar vara behöriga att avgöra en tvist. Litispendensreglerna säger dock att endast en process gällande samma sak och samma tvister får pågå inom EU-samarbetet.

I den nya förordningen har prorogationsklausulernas ställning stärkts. Även om prorogationsklausuler tidigare innebar att den utpekade domstolen var exklusivt behörig att avgöra tvisten innebar inte reglerna att den av parterna utpekade domstolen inte behövde vilandeförklara målet om en litispendsituation uppstod. I den nya förordningen har den utpekade domstolen fått förtur att pröva sin behörighet och den domstol vid vilken talan har väckts men parterna inte avtalat om måste vilandeförklara målet till dess att den utpekade domstolen har tagit ett beslut angående sin behörighet.

10.3 Hur kunde parterna undvika att råka ut för en torpedo action vid tillämpning av 2001 års Bryssel I-förordning?

För att undvika att råka ut för en torpedo action hade parter få alternativ. Prorogationsklausulerna ska leda till att endast en domstol är exklusivt behörig men som Gasser-domen har visat så har det inte fungerat så i praktiken. I och med att domstolarna i fall där prorogationsklausul förelåg ändå var tvungna att vilandeförklara målet försvagades prorogationsklausulernas ställning. Även om den domstol vid vilken talan först väckts troligtvis kommer förklara sig obehörig till slut så kan det dröja en lång tid tills det sker. De alternativ som parterna hade för att försöka undvika att råka ut för en torpedo action var att antingen avtala vid vite om behörig domstol eller att stämma först. Inget av alternativen var någon ideal lösning. Att stämma först leder till en eskalering av konflikten och kan motverka att parterna hittar en ömsesidigt gynnande lösning. Att kombinera prorogationsklausulen med en vitesklausul är en bra idé i teorin men frågan är om förfarandet fungerar i praktiken. Pondera att talan ändå väcks vid en domstol som parterna inte avtalat om och vitesklausulen därmed aktualiseras. Vad händer om parten som begått avtalsbrottet vägrar att betala vitet? Avtalet är ingen exekutionstitel och är därmed inte direkt verkställbar i en annan medlemsstat. Resultatet blir att samma problematik som med torpedo actions skulle kunna aktualiseras igen.

10.4 Kommer problemen med Torpedo Actions lösas i och med den nya Bryssel I-förordningen?

Den nya förordningen har nu trätt i kraft och därmed är alla problemen med torpedo actions över. Eller är det verkligen så enkelt? Ovan har vi sett att domsrätt kan baseras på många grunder. Huvudregeln är att svaranden ska stämmas vid sin hemvist. Möjligheten finns dock för käranden att i vissa fall stämma vid andra domstolar. Behörighet kring dessa ges i kapitel II i förordningen. Domsrätt kan bland annat ges vid annan domstol i avtalsförhållanden, då vid uppfyllelseorten, i utomobligatoriska skadeståndsmål, där skadan har uppstått eller kan uppstå eller i mål som rör fastigheter där den fasta egendomen är lokaliserad. Dessa regler har som syfte att tillförsäkra att den domstol som har närmast anknytning till tvisten bereds möjlighet att avgöra den.

Negativ fastställsetalan i enlighet med artikel 5(3) i den ursprungliga förordningen har ansetts falla inom tillämpningen av artikeln. EU-domstolen har även fastslagit i bland annat målet Tatry att en negativ fastställsetalan anses vara "samma sak" i den mening som avses i artikel 27 i den ursprungliga och artikel 29 i den nya förordningen om litispensens.

Regelverket kring litispændens har återgetts ovan och det står klart att endast ett mål rörande samma sak och samma parter får pågå samtidigt inom samarbetet. Syftet med reglerna är att tillförsäkra att inte oförenliga domar meddelas i olika medlemsstater vilket leder till problem vid erkännande- och verkställighetsstadiet. Dessa konstaterade rättsfaktum har dock väckt problem och öppnat upp för missbrukande av reglerna.

Problematiken har kallats torpedo actions och är alltså när en part som hotas av att bli stämd själv snabbt skickar in en stämningensansökan med en negativ fastställsetalan till en för parten fördelaktig domstol. Denna domstol behöver inte nödvändigtvis vara behörig att avgöra tvisten. Eftersom att endast ett mål rörande samma sak och samma parter får pågå samtidigt är den parten som traditionellt hade varit kändan blockerad ifrån att processa mot den andra parten vid behörig domstol och processen försenas kraftigt.

Problemen med litispændens har ställts till sin spets i ett antal rättsfall. Från Overseas Union Insurance fastslogs det att den domstol vid vilken talan väckts senare inte har rätt att undersöka behörigheten av den domstol där talan väckts först utan det enda alternativet domstolen har är att vilandeförklara målet. I avgörandet angavs det dock att en domstol rimligtvis inte ska behöva vilandeförklara mål om exklusiv behörighet föreligger.

Det troligtvis mest omdiskuterade målet angående litispændens är fallet Gasser. I målet diskuterades förekomsten av en prorogationsklausul och hur den skulle påverka tillämpningen av litispændensreglerna. Många synpunkter gavs in till EU-domstolen i samband med avgörandet. Det pekades bland annat på att bestämmelserna om prorogationsklausuler och deras innebörd med exklusiv behörighet skulle kunna urvattnas om domstolen vid vilken talan sist väckts måste vilandeförklara målet även om den domstolen är utpekad som behörig. Domstolen bestämde sig icke desto mindre för att besluta att prorogationsklausuler inte ger en domstol rätten att inte vilandeförklara ett mål där litispændens föreligger. Domslutet var problematiskt men ur ett rättssäkerhetsperspektiv inte förvånande. Det fanns inget i förordningen som uttryckligen möjliggjorde undantag från litispændensreglerna i fall som har sin grund i ett prorogationsavtal.

Handläggningstiderna vid den domstol vid vilken talan först väckts ska inte heller påverka det faktum att målet ändå måste vilandeförklaras. Detta har också blivit väldigt kritiserat eftersom domstolen konstaterade att handläggningstiderna och dess förenlighet med artikel 6 i Europakonventionen är en fråga som får avgöras av Europadomstolen. Det hade varit intressant att se en utökad diskussion från domstolen angående relationen till artikel 6 speciellt eftersom bestämmelsen idag är juridiskt bindande för medlemsstaterna. Visserligen bygger EU-samarbetet och Bryssel I-förordningen på ömsesidigt förtroende för varandras rättssystem men faktum kvarstår att brott mot rättigheterna som uppställs i Europakonventionen fortfarande sker. Europadomstolen har som ovan nämnt kritiserat och fällt Italien ett flertal gånger för att Italien bryter mot

artikel 6 genom att domar inte meddelas inom skälig tid eller att mål inte handläggs inom skälig tid. Europadomstolen har då också konstaterat att felen närmast beror på ett systemfel. Med detta sagt hade det därför varit intressant att se vad konsekvensen hade blivit om EU anslutits till Europakonventionen. Om EU hade anslutit sig till Europakonventionen hade enskilda medborgare kunnat dra EU inför rätta för brott mot Europakonventionen, till exempel för brott mot bestämmelserna om en rättvis rättegång inom skälig tid i artikel 6. Hade i en sådan situation till exempel Gasser kunnat dra EU inför rätta för att de brustit i att tillförsäkra Gasser deras rätt till en rättvis domstolsprövning inom skälig tid och hade EU-domstolen brutit mot Europakonventionen när de inte tog hänsyn till de oskäligt långa handläggningstiderna i Italien? Vilka implikationer hade tillträdet till Europakonventionen hade haft är svårt att spekulera i men icke desto mindre intressant att spekulera i.

Problemen som berördes i Gasser-domen får dock anses delvis överspelade i och med den nya förordningen. De nya reglerna i förordningen skrevs som ett resultat av Gasser-domen, kritiken av den och relaterade problem. Att det gamla systemet var ohållbart fanns det inga tvivel om och reglerna nästintill uppmuntrade till missbrukande. De gamla reglerna var motstridiga på så sätt att avtal om domstols behörighet skulle leda till exklusiv behörighet men rent praktiskt var det svårt att genomdriva detta på ett tillfredsställande sätt om avtalet ändå åsidosattes av en part i ond tro. Alternativet för parterna var att antingen stämma först, skriva avtal med kraftiga vitesklausuler eller att vänta till dess att domstol vid vilken talan först väckts tillslut skulle förklara sig obehörig att avgöra tvisten. Inget av de nämnda alternativen var optimala.

Den nya förordningen ger som ovan nämnts företräde för den avtalade domstolen och delar av problematiken får då anses vara löst. Men som kritiker har beskrivit finns det fortfarande problem som är olösta eller som kan uppstå. De största problemen måste anses vara inom utomobligatoriska förhållanden där prorogationsklausuler av naturliga skäl inte finns, hur hybridklausuler kommer att tolkas samt hur behörighetsprövningen eller tolkningen av prorogationsklausulerna kommer att ske.

Hybridklausuler är idag vanligt förekommande i avtal och osäkerheten kring tolkningarna av dessa kan väcka problem. Giltigheten av hybridklausuler ska nu tolkas av det avtalade landets lag. Detta kan skapa stora skillnader i tolkningen av olika klausuler och avtal vilket kommer ställa stora krav på de juridiska rådgivarna som måste vara noggranna vid undersökningen av nationell rätt i relation till avtalsklausuler.

Den nya förordningen har sin utgångspunkt i att den domstol som pekas ut i ett avtal ska ha företräde i att avgöra sin behörighet. Trots detta borde även den domstol vid vilken talan först har väckts, även om den inte är den som avtalats, göra någon form av preliminär bedömning av avtalet. Detta på grund av att om det inte finns någon prorogationsklausul så finns det inte heller någon anledning för domstolen att vilandeförklara målet till förmån

för en avtalad domstol. Hur detta ska ske är fortfarande något oklart och det finns en reell risk för att detta kan komma att missbrukas av parter i ond tro.

Visserligen är det fortfarande så att litispensreglerna kan missbrukas i relation till EFTA-staterna. Troligtvis kommer dock Luganokonventionen att anpassas till den nya förordningen inom kort och problemet försvinner därmed. Konventionen gäller även relation till så få stater att detta problem inte ska överdrivas.

I fallet Weber v. Weber förklarade domstolen äntligen att när exklusiv behörighet för en viss domstol föreligger, exempelvis som vid fastighetsforum, behöver målet inte vilandeförklaras. Domen berörde inte specifikt torpedo actions men är ändå viktig för utvecklingen kring problemet. Även om domslutet inte kan anses förvånande var avgörandet viktigt eftersom det slutligt fastställde relationen mellan litispens och domstols exklusiva behörighet. Som även framgår av domslutet ska en dom som meddelats i strid med exklusiv behörighet, baserat på dåvarande avsnitt 6, inte erkännas. Det hade därför varit orimligt om en domstol som är exklusivt behörig i enlighet med avsnitt 6 skulle behöva vilandeförklara ett mål till dess att den domstol vid vilken talan först väckts har förklarat sig icke behörig. Domen är rationell och logisk i sina slutsatser. Eftersom lagstiftningen specifikt nämner att domar som meddelats i strid med avsnitt 6 inte ska erkännas är det inte heller helt konstigt att en distinktion görs mellan dessa fall och de i fall där exklusiv behörighet föreligger på grund av ett avtal om domstols behörighet. Som nämdes i domskälen i Gasser har parterna vid behörighet baserat på avsnitt 6 ingen möjlighet att väja från bestämmelserna medan parterna i mål där exklusiv jurisdiktion föreligger baserat på en prorogationsklausul alltid har valet att gå i svaromål utan att invända mot domstolens behörighet och därmed genom tyst prorogation göra domstolen behörig.

Weber-domen är viktig på grund av de slutsatser som kan dras från domen. I domskälen framgår det att domstolar vid vilken talan väckts senare inte måste vilandeförklara mål där en dom från den domstol vid vilken talan först väckts inte skulle erkännas. Det betyder att i fall där domar som skulle meddelas i strid med avsnitt 3²⁰⁵, 4²⁰⁶ eller 6²⁰⁷ i den ursprungliga Bryssel I-förordningen behöver den domstol vid vilken talan väckts senare inte vilandeförklara målet. Reglerna i den nya förordningen motsvarar reglerna i den ursprungliga. Denna dom har därmed i viss mån inskränkt möjligheterna för parter att missbruka reglerna om litispens.

Slutsatsen från målet Cartier v. Ziegler är inte heller speciellt kontroversiell. Faktumet att en invändning om litispens måste komma senast vid första svaromålet är inte särskilt häpnadsväckande utan rimligt. Som ovan nämnt har parterna möjligheten att göra en domstol behörig genom att gå i svaromål inför den. Om man går i svaromål är det därför logiskt att

²⁰⁵ Behörighet i försäkringstvister.

²⁰⁶ Behörighet i konsumenttvister.

²⁰⁷ Övriga exklusiva behörighetsregler.

möjligheten att åberopa litispændens försvinner eftersom parterna och domstolen då kan anta att domstolens behörighet har accepterats. Om en domstol inte ex officio prövar behörigheten och finner sig obehörig kan man också anta att domstolen själv anser sig behörig att avgöra tvisten. En domstol bör dock alltid vara skyldig att pröva sin behörighet i fall där exklusiv behörighet föreligger och en eventuell dom inte skulle erkännas av övriga medlemsstater.

De situationer som inte finner någon lösning i och med den nya förordningen är dock några av de mer problematiska. De tvister med krav som baseras på skadestånd i utomobligatoriska relationer kommer fortsatt inte ha något skydd. Härtill hör patenttvister. Parterna har här inte en naturlig relation till varandra. Det har ju också varit i just dessa tvister där torpedo actions flitigt har använts. Från EU-domstolens praxis står det klart att negativ fastställsetalan i skadeståndsmål omfattas av artikel 5(3) och det står också klart från bland annat målet Tetry att en negativ fastställsetalan ska anses utgöra samma sak i den mening som avses i den gamla artikel 27. Patentägarna står därför fortsatt handfallna och utan rättsliga hjälpmedel i hanterandet av torpeder. I den belgiska domen, Röhme Enzyme, utdömde domstolen skadestånd till de parter som hade drabbats av torpeden. Det hade varit intressant vad konsekvensen hade varit av att fler domstolar anammade denna taktik och vid fall där torpedo actions hade använts i syfte att obstruera en process dömde ut höga skadestånd. Troligtvis hade detta lett till att parter blivit mindre benägna att använda denna fula processtaktik om kostnaden för att göra så riskerade att bli för hög.

Stone har argumenterat för att litispændensreglerna istället skulle ha förstärkts så att skydd mot alla torpeder kan uppnås. Hans förslag var att införa en summarisk behörighetsprövning maximalt sex månader från inlämnandet av stämningensansökan. Detta skulle kunna vara ett tänkbart alternativ och var även något som Storbritannien hade hoppats på skulle införas, baserat på deras inlagor i fallet Gasser. Även om detta hade minskat effekten av en torped så är det inte säkert att det hade hjälpt heller. Stone föreslog att om domstolen inte hade prövat sin behörighet inom tidsfristen så skulle talan automatiskt gå över till den andra domstolen vid vilken talan hade väckts. Detta förfarande kan anses godtyckligt och inte genomtänkt. Förslaget förutsätter att domstolen vid vilken talan har väckts senare är behörig. Tänk om den första domstolen var behörig att avgöra tvisten men på grund av oförutsägbara omständigheter kunde inte handläggningen av behörighetsfrågan ske inom sex månader. Det känns som att det kan bli en cirkus där behörigheten av målet skickas mellan domstolarna och det kan ta väldigt lång tid innan en dom överhuvudtaget kan ges. Även om sex månader är en betydligt kortare tid än den som patentägare nu har fått utstå är den betydande. Om patentägaren själv hade kunnat styra tvisten hade patentägaren åtminstone kunnat yrka på interimistiska åtgärder mot intrångsmakaren.

Kvar står den potentiella lösningen med anti-suit injunctions. Anti-suit injunctions är alltså ett förbud mot att fullfölja en talan eller att väcka en talan vid en annan domstol. Förbudet kombineras oftast med ett vitesföreläggande om så ändå sker. Från domen i målet Turner v. Changepoint Group står det klart att ett sådant processverktyg inte är förenligt med förordningen. Om man ändå hypotetiskt ponerar dess användning är det ändå tydligt att anti-suit injunctions hade kunnat vara ett effektivt rättsmedel för att motverka torpeder. Dessa verktyg hade gjort så att en part som råkar ut för en motpart som agerar i ond tro hade kunnat skydda sig bättre än vad de kan idag. Användandet av anti-suit injunctions hade kraftigt fått begränsas till uppenbara fall av missbrukande av regler. En sådan bedömning hade rimligtvis dock varit svår att göra. Idag finns anti-suit injunctions endast i common law-länderna och ur ett rättviseperspektiv hade dessa fått införas i andra länder också.

Även om anti-suit injunctions troligen hade varit effektiva är det uppenbart att de strider mot förordningens syfte och grundläggande principer. Om dessa hade tillåtits finns en risk att de europeiska processerna skulle bli något av en vilda västern där nationella domstolar utfärdar dessa förbud till höger och vänster till förmån för sina medborgare och att den effektiva processföringen och rättssäkerheten blir lidande.

Ur ett rättssäkerhetsperspektiv finns det då inte mycket som kan göras för att hjälpa den part som råkar ut för en torped utanför kontraktsförhållanden. Det som kan göras idag är att minska handläggningstiderna vid vissa medlemsstaters domstolar och hoppas att parter respekterar varandra.

11 Avslutande sammanfattning

I uppsatsen har problematiken och lagstiftningen kring litispendens utretts. Litispendensregeln innebär att endast en process gällande samma parter och samma fråga får pågå samtidigt inom EU-samarbetet. Hur ett missbrukande av litispendensreglerna lett fram till ett fenomen som kallas för torpedo action har också diskuterats. Torpedo actions är alltså det fenomen där en part medvetet väcker talan vid en domstol, som inte nödvändigtvis är behörig att avgöra den tvist som uppstått, i syfte att fördröja en process och till exempel få ett bättre förhandlingsläge. Det har varit väldigt problematiskt för parter att hantera ett missbruk av reglerna eftersom det inte har funnits några effektiva skydd mot denna ojusta processtaktik. Problematiken kring litispendens har belysts i ett antal rättsfall från EU-domstolen. Det troligtvis mest uppmärksammade fallet var målet Gasser. I domen kom EU-domstolen fram till att den domstol vid vilken talan väckts senare alltid måste vilandeförklara målet trots förekomsten av prorogationsklausul. Orimligt långa handläggningstider har ingen påverkan på tillämpningen av litispendensreglerna.

Domslutet i fallet Gasser fick mycket kritik eftersom den möjliggjorde ett fortsatt missbruk av litispendensreglerna. Prorogationsklausuler ska innebära att en domstol är exklusivt behörig att avgöra en tvist men prorogationsklausulens verkan urvattnades betydligt som ett resultat av Gasser-domen. Domen bidrog till de förändringar som gjorts på den nya Bryssel I-förordningen. I den nya förordningen ska den domstol som parterna avtalat om ha företräde och den domstolen behöver inte vilandeförklara mål i situationer där talan tidigare har väckts vid en obehörig domstol.

De nya reglerna kommer till viss del innebära en minskning av missbruket av litispendensreglerna. Men som ovan angetts så är problemen med torpedo actions ännu inte löst. Dels finns frågetecken kring hur den nya förordningen kommer tillämpas, problemen angående hybridklausuler är då framförallt av betydelse, dels så är endast en del av problematiken löst. Den nya förordningen har fokuserat på missbruk av litispendensreglerna i de situationer när en prorogationsklausul har funnits. Den nya förordningen behandlar inte situationer utanför avtalsförhållanden, som när talan baseras på en utomobligatorisk skada. I de fall som inte regleras i den nya förordningen har parterna fortfarande endast de skyddsmöjligheter som fanns vid tillämpningen av den ursprungliga förordningen, det vill säga att stämma först eller att vid vite avtala om behörig domstol.

Slutligen har även den potentiella användningen av så kallade anti-suit injunctions behandlats. En anti-suit injunction är ett förbud som utfärdas av en domstol mot att en part kan vidhålla eller väcka talan baserat på ett specifikt rättsfaktum. Dessa förbud hade varit ett effektivt skydd mot en part med onda avsikter eftersom det hade inneburit en snabbare hantering av

domstolsprocessen. En anti-suit injunction hade inneburit att en part som riskerar att råka ut eller har råkat ut för en torpedo action kan yrka vid den domstol som är behörig att avgöra tvisten att motparten ska vara tvungen att dra tillbaka sin talan eller att inte väcka talan baserat på ett visst rättsfaktum. Även om detta hade varit ett effektivt sätt att hantera problemen med torpedo actions förklarade EU-domstolen i målet Turner att anti-suit injunctions är oförenliga med förordningen.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Bogdan, Michael. *Svensk internationell privat- och processrätt*, 7 upp. Norstedts Juridik, Stockholm, 2008.

Dahlman, Christian, Glader, Marcus och Reidhav, David, *Rättsekonomi: en introduktion*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005.

Danelius, Hans. *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 5 upp. Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2015. E-bok.

Dickinson, Andrew och Lein, Eva. *The Brussels I Regulation Recast*. Oxford University Press. Oxford, 2015.

Health, Christopher och Petit, Laurence. *Patent Enforcement Worldwide: A Survey of 15 Countries, Writings in Honour of Dieter Stauder*, 2 upp. Hart Publishing, Oregon, 2005.

Hettne, Jörgen och Otken Eriksson, Ida, *EU-rättslig metod: teori och genomslag i svensk rättstillämpning*, 2 upp., Norstedts juridik, Stockholm, 2011.

Lando, Ole. 1997. Being First. On Uses and Abuses of the Lis Pendens Under the Brussels Convention. I *Essays in Honour of Lennart Pålsson*. Göteborg: Norstedts Juridik, s. 105-122.

Lehrberg, Bert, *Praktisk juridisk metod*, 7. Upp., Iusté, Uppsala, 2014

Lookofsky, Joseph och Hertz, Ketilbjørn. *EU-PIL, European Union Private International Law in Contract and Tort*, DJØF Publishing, Köpenhamn, 2009.

Pålsson, Lennart och Hellner, Michael. 2014, *Bryssel I-förordningen jämte Bryssel- och Luganokonventionerna*. Nordstedts Juridik AB, Stockholm, 2014. E-bok.

Seth, Torsten, *Internationella affärstvister*, 5 upp., Iustus, Uppsala, 2011.

Stone, Peter. *EU Private International Law*. 3 upp. Elgar European Law, Cheltenham, 2014.

Artiklar

Bogdan, Michael, 2004, *Den italienska litispendenstorpeden*, Ny Juridik. Nr. 3:04 s. 53.

Danelius, Hans. 1999, *Europadomstolens domar-första kvartalet 1999*, Svensk Juristtidning. Svensk Juristtidning 1999 s. 581.

Pålsson, Lennart. 1997, *Nyare rättspraxis till Bryssel- och Luganokonventionerna*, Svensk Juristtidning, Svensk Juristtidning 1997 s. 125.

Saf, Carolina. 2004, *Internationell litispendens*. Juridisk Tidsskrift. Nr 2 2004/05. S. 653.

Elektroniska källor

Boumezbeur, Djalila, Sneddon, Lianne och Capps, David, 2014. Jurisdiction update: is the end of the torpedo action in sight?, *Ashurst London Dispute Resolution* <http://www.ashurst.com>. oktober 2014 (Hämtad 01/05/2015)

Counzo, Gabriel, *The "Italian torpedo" never ending saga*, <http://www.kleuwentpatentblog.com>, 2/9/2013. (Hämtad 21/12/2015)

Garvey, Sarah *Reform of the Brussels Regulation: are we nearly there yet?*, Allen & Overy, <http://www.allenoverly.com>, 26 april 2013. (Hämtad 06/01/2016)

Garvey, Sarah, *Brussels Regulation (Recast): Are you ready*, Allen & Overy, <http://www.allenoverly.com>, 18 mars 2015. (Hämtad 05/01/2016)

Johnson, Adam, Pertoldi, Anna, Peacock, Nick och Ambrose, Hannah, *The Recast Brussels Regulation- Implications for Commercial Parties*, Herbert Smith Freehills LLP, <https://www.herbertsmithfreehills.com>, januari/februari 2015. (Hämtad 05/01/2016)

Lacey, Stephen, *The Brussels I Recast- A guide to the changes to the EU jurisdiction regime*, Linklaters, <http://www.linklaters.com>, 01/11/2014. (Hämtad 05/01/2016)

Stanko, Andrej, Cross-Border "Torpedo" Litigation. *Common Law Review*, Issue 2009/10 Procedural Law, <http://www.commonlawreview.cz>, (Hämtad 21/12/2015)

Zampano, Giada, *Renzi Takes Aim at Italy's Slow Courts*, Wall Street Journal, <http://www.wsj.com>, 27/08/2014. (Hämtad 5/01/2016).

World Bank, *Doing Business in Italy 2013: Smarter Regulations for Small and Medium-Size Enterprises*, <https://openknowledge.worldbank.org/>, 24/01/2013. (Hämtad 06/01/2016)

World Bank, *Doing Business Economy Profile 2016: Italy*, <https://openknowledge.worldbank.org/>, 10/2015. (Hämtad 06/01/2016)

Offentliga tryck

Svenska

Regeringens proposition 2001/02:146 Verkställighet av utländska domar på privaträttens område.

Statens offentliga utredningar 2013:63 – Verkställighet av utländska domar och beslut – en ny Bryssel I- förordning m.m.

EU

Jenard, Report on the Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial matters signed at Brussels, 27 September 1968, EGT C 59, 5.3.1979 s. 1-65.

KOM (2009)174 slutlig, Rapport från kommissionen till europaparlamentet, rådet och europeiska ekonomiska och sociala kommittén om tillämpningen av rådets förordning (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

KOM (2009)175 slutlig, Grönbok om översyn av rådets förordning (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

KOM (2010)748, Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

Rättsfallsförteckning

EU-domstolen

Mål C-12/76 Industrie tessili italiana mot Dunlop AG, REG 1976 s. 01473

Mål C-33/78 Somafer SA mot Saar-Ferngas AG, REG 1978 s. 02183

Mål C-266/85 Shenavai mot Kreisler, REG 1987 s. 00239

Mål C-144/86 Gublich Maschinenfabrik mot Palumbo, REG 1987 s. 04861

Mål C-351/89 Overseas Union Insurance Ltd m.fl. mot New Hampshire Insurance, REG 1991 I-03317

Mål C-406/92 The Tatry mot The Maciej Ratja, REG 1994 I-5439

Mål C-68/93, Sheville and Others mot Presse Alliance, REG 1995 I-00415

Mål C-116/02 Erich Gasser GmbH mot MISAT Srl., REG 2003 I-114693

Mål-159/02 Grefory Paul Turner mot Felix Fareed Ismail Grovit, Harada Ltd och Changepoint SA, REG 2004 I-03565

Mål C-133/11 Foilen Fischers och Fofitec AG mot Ritrama SpA, Publicerad i den elektroniska rättsfallssamlingen (Rättsfallssamlingens allmänna del).

Mål C-438/12 Weber mot Weber, Ännu ej publicerad i REU

Mål C-1/13 Cartier mot Ziegler, Ännu ej publicerad i REU

Mål C-2/13 Yttrande enligt artikel 218.11 FEUF - Utkast till internationellt avtal - Unionens anslutning till Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna - Utkastets förenlighet med EU- och EUF-fördragen, Ännu ej publicerat i REU

Förslag till avgörande av Generaladvokat Léger- Mål C-116/02, Förslag till avgörande av Generaladvokat Philippe Léger föredraget den 9 september 2003.

Europadomstolen

Lanio mot Italien dom 18.2.1999.

Övriga domstolar

Röhm Enzyme GmbH m.fl. mot DSM N.V., BASF Belgium N.V. m.fl.
Bryssels domstol första instans, No. 2000/857/A.

NV Roche mot The Wellcome Foundation Ltd., Dom presenterad av
Bryssels Cour d'Appel den 20 februari 2001 men avgjordes av den första
instansen den 8 juni 2000.

BL Macchine Automatiche mot Windmoeller, Italienska Högsta domstolen
mål nr. 19550/2003.

General Hospital, Italienska Högsta domstolen mål nr. 14508/13.

X v Banque Privée Edmond de Rothschild Europe, Dom den 26 september
2012, Cass. Civ. (1ère) (Cour de cassation).